

Att tala eller tiga

En kritisk diskursanalys av kurslitteratur som berör så kallat hedersvåld för blivande socionomer

Melis Yilmaz och Tove Nordström

Institutionen för socialt arbete
Examensarbete 15 hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet
Vårterminen/Spring term 2019
Handledare/Supervisor: Petra Ulmanen

Att tala eller tåga/ To speak or not to speak

En kritisk diskursanalys av kurslitteratur som berör så kallat hedersvåld för blivande socionomer/ A critical discourse analysis of course literature on so called honor related violence.

Melis Yilmaz och Tove Nordström

Sammanfattning/Abstract

The aim of this study is to analyze the different discourses linked to so called honor related violence in course literature from term 1 through 6 during the fall of 2018 at the department of social work at Stockholm university. This due to the extensive debates on the subject that implies varied opinions from both media and the research community. To analyze the different discourses, Fairclough's critical discourse analysis is used by looking for modality, transitivity and intertextuality in the different texts. The analysis circles around three different discourses. One is the "us and them" discourse, which differentiates the Swedish ideals from "others" which are portrayed as worse. The second discourse handles "critique against polarization", which can be connected to post colonialism that criticizes the "us and them" discourse. The third discourse is the "precautionary" discourse that can be connected to social constructionism, whereas the texts leave room for interpretation as they rarely make any certain statements. Throughout all of these discourses we also found that the perpetrator and the victim rarely is spoken of when talking honor related violence, as compared to "normal violence", and more often structural explanations rather than individual ones were used.

Nyckelord/Keywords:

hedersvåld, honor-related violence, hederskultur, honor culture, heder, honor, socionomprogrammet, social-work studies, kritisk diskursanalys, critical discourse analysis, modalitet, modality, transitivity, transitivity.

Antal ord/ Word count: 15301

Innehållsförteckning

Inledning och problemformulering	3
Syfte och frågeställning	6
Forskningsöversikt	6
Sökprocess	7
Kunskapsområdet/forskningsfältet	7
Olika förståelser av så kallat hedersvåld	7
Olika förståelser av så kallat hedersrelaterat våld påverkar stödinsatser	8
Sammanfattning av forskningsfältet	9
Teoretisk ansats	10
Socialkonstruktionism	10
Diskurs som teori	10
Forskningsmetod	11
Faircloughs kritiska diskursanalys	11
Tillvägagångssätt	12
Urval	13
Begränsningar och etiska överväganden	14
Resultat av analys	15
Den jämställda kontra kritiska svenska självbilden	16
Konstruerandet av det "svenska" och det "andra"	16
En kritisk syn på polariseringen	19
Att prata eller inte prata om det som är känsligt	23
Osynliggörande och benämningar av offer och gärningsman	25
Olika orsaksförklaringar	29
Diskussion	31
Förslag på vidare forskning	33
Referenser	34
Bilaga 1	36
Analyserat material (ej referenslista)	36
Från termin 1;	36
Från termin 3;	36
Från termin 4;	36
Från termin 5;	36
Bilaga 2	38
Kartläggning av övrig litteratur (ej referenslista)	38
Våld eller hedersvåld nämns, men för kort för att kunna analyseras;	38
Fenomenen benämns endast ur en rättsdogmatisk aspekt	38
Samhälleliga maktstrukturer och diskriminering diskuteras, men våld nämns inte	38
Våld pratas om, men ur en aspekt som gör att vi inte kan använda det (t.ex. att man talar endast talar om insatser, inte själva våldet)	39

Litteratur som varken nämner våld, heder eller kulturella strukturer	39
Litteratur som vi inte har kunnat få tag på;	51
Bilaga 3	52
Bilaga 4	57

Inledning och problemformulering

Omtalade fall som mordet på Fadime Sahindal, 2002, samt Pela Atroshi, 1999, bidrog till att skapa en medial debatt om mord, våld och förtryck som sker i hederns namn. Pela, som blev mördad av manliga närstående släktingar efter att ha ansetts vanärat familjen. Fadime, som blev mördad av sin pappa efter att ha talat ut offentligt om den kollektiva kontroll som hon menade att hon och många andra fick utstå. Dessa är exempel på omtalade brott som medialt beskrivits har begåtts för att återupprätta den kulturella hedern inom kvinnornas familjer. Så kallade "hedersmord" och "hedersvåld" myntades som begrepp och är än idag aktuellt i både mediala och institutionella sammanhang.

Socialstyrelsen (2013: 9) pekar på socialtjänstens och därmed socionomers ansvar att förebygga våld samt erbjuda stöd och hjälp för den som drabbas. Däribland även så kallat "hedersrelaterat våld". Detta kan ses genom bl.a. Socialtjänstlagen 1 kap 1§ som benämner hur socialtjänst ska främja människors sociala trygghet, samt SoL 5 kap 11§, som pekar på socialtjänstens ansvar att stötta den som utsatts för brott. Trots det ansvar som beskrivs av lag nämner Socialstyrelsen (2013) dock att detta ansvar inte alltid levs upp till, att stödet som erbjuds varierat mellan kommuner, och att den som utsätts för just så kallat "hedersrelaterat våld eller förtryck" inte alltid får den hjälp denne behöver på grund av bristande kunskap hos kommunens anställda.

Författare som Schlytter och Linell (2008) har pekat dels på ett behov av att benämna fenomenet som just "hedersrelaterat våld" för att inte missa den kollektiva aspekten av flickors situationer, och på så sätt förbättra socialtjänstens stöd för utsatta. I kontrast till detta så pekar andra författare på ett behov av en kritisk syn på begreppet för att inte låsas fast i stereotypa förklaringsmodeller till våldet (jfr Carbin 2014; Eliassi 2013; Ålund & Ailinia; 2011).

Med detta som bakgrund så är det av stor vikt att synliggöra hur det talas om kategorier som kön, makt och sexualitet i olika kontexter, för att kunna förstå och se de olika uttryck som mäns våld mot kvinnor kan ha i olika sammanhang.

I den här uppsatsen undersöker vi hur så kallat hedersrelaterat våld framställs och konstrueras i kurslitteratur för socionomstudenter vid Stockholms Universitet. Vi utgår från en socialkonstruktivistisk ansats i vårt arbete. Vivien Burr beskriver socialkonstruktionism som ett ifrågasättande av kunskap som i sig självt existerande. Hon talar om hur kunskap skapas av samhällsnormer snarare än att kunskap skulle finnas oberoende av människan. Hur vi förhåller oss till dessa normer påverkar vidare hur vi agerar. Så småningom skapar detta gemensamma föreställningar som påverkar våra handlingsmönster (Burr, 2015: 2-5). Utifrån denna förståelse av kunskap så undersöker vi hur så kallat hedersrelaterat våld och hederskultur talas om, konstrueras och framställs i kurslitteratur för socionomer. Vi ser dels till den litteratur som beskriver så kallat hedersvåld som separat fenomen, och dels i jämförelse med våld i nära relation och/ eller våld mot barn. Vidare kommer vi att begränsa oss till kurslitteratur inom socionomprogrammet vid Stockholms Universitet. Valet av just kurslitteratur motiveras genom att det läses av studenter som senare i arbetslivet kommer att bemöta den utsatta gruppen. Healy (2014) menar att socialarbetare aktivt påverkar och påverkas av den institutionella och professionella kontext vi arbetar inom. Därmed är det intressant att se till vad dessa studenter får med sig gällande ämnet från kurslitteraturen, då det senare kan komma att påverka deras bemötande av fenomenet och de personer som är inblandade.

När så kallat "hedersvåld" synliggörs och benämns som sådant, kan det bidra till en stigmatisering av vissa grupper (Carbin 2014). Därför krävs det att vi förstår att normer kring kön och makt är i konstant förändring och även samverkar med andra faktorer. För att förstå hur detta sker krävs det att vi

tittar på hur kunskapen om så kallat hedersvåld och alla de berörda beskrivs i kurslitteratur som finns för socionomstudenter, som liksom tidigare nämnt i framtiden kommer att möta fall av så kallat hedersvåld, och därmed vara en del av reproduktionen av vissa normer och stereotyper. Genom denna studie kan vi komma att förändra de berördas sociala villkor genom att våra resultat kan bidra till en utveckling av eller reflektion kring kurslitteraturens budskap, som i sin tur ger framtida socionomer bättre förutsättningar att kritiskt reflektera över synen på och användandet av begreppet så kallat hedersvåld, i utbildning och det praktiska sociala arbetet.

Vi ämnar inte förminska debatten som finns gällande ämnet eller de som kämpat eller kämpar för att synliggöra fenomenet som kallas hedersvåld eller de som argumenterar för fenomenets existens. Vi anser det dock av vikt att granska sådant som framställs som kunskap, för ett ökat nyanserat synsätt och reflektion som inte riskerar att förbise de många faktorer som spelar in i våldssituationer.

Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att med hjälp av en diskursanalytisk ansats undersöka hur det fenomen som kallas hedersrelaterat våld framställs inom kurslitteratur för socionomstudenter vid Stockholms Universitet.

Den frågeställning som vi förväntas besvara i vårt arbete är:

- Hur framställs offer, gärningsman och de bakomliggande orsakerna till så kallat hedersvåld, och hur skiljer sig detta från när det beskrivs i samband med våld i nära relation eller våld mot barn i en icke hedersrelaterad kontext?

Det fenomen som tas upp i uppsatsen är när gärningsmannens vilja att upprätthålla familjens heder gynnar ut i en våldshandling mot en person som bryter mot familjens normativa regler. För ytterligare förklaring använder Eldén och Westerstrand (2003: 41- 44) till exempel begreppet hederskulturella sammanhang, inom vilket våld begås. Vi har valt att benämna detta fenomen som "så kallat hedersrelaterat våld". Beskrivningar av denna typ av våld återkommer i vårt arbete, och i och med att vi är medvetna om att fler faktorer än just "heder" kan spela in i situationen då våldet begås väljer vi att inte säga hedersvåld rakt av. Med hjälp av "så kallat" pekar vi därmed på den benämning som antagen och inte konstaterad.

Forskningsöversikt

Sökprocess

I vårt sökande av tidigare forskning kring ämnet som vanligen benämns hedersvåld har vi främst använt oss av EBSCO Discovery Service (EDS). Vid sökning i denna databas användes sökorden; "honor killing", "honor shame", "honor- related violence", "honor culture" samt "social work". Vi fick då straxt över 3500 resultat. Vid denna sökning valde vi inte att begränsa resultaten till land eller årtal, men av de källor vi faktiskt valt ut har vi inte använt forskning publicerad tidigare än 2000, då vi vill få en bild av 2000- talets forskningsfält inom området.

Utöver det har även använt samma sökord på Stockholms Universitetsbiblioteks databas Libris samt SwePub använts, då EDS:s förstasida varnar för att utbudet av svenskt material är begränsat. Libris söktjänst har använts för att inkludera sökningar på alla Sveriges Universitetsbibliotek och därmed täckt in de avhandlingar som utgör den svenska forskningen inom fältet. Sökord som har använts vid sökning på Libris och SwePub är; "hedersrelaterat våld", "hedersrelaterat förtryck", "våld och för-

tryck”, “hedersmord”, “heder”. Utav de avhandlingar vi valde att arbeta vidare med har vi även grävt vidare bland källor som används i dessa, för att hitta relevant material.

Den forskning som till sist valts ut för att sammanfatta forskningsfältet är ofta refererade till av andra texter, något vi har tolkat som ett tecken på att de utgör ledande, alternativt mycket relevanta delar inom fältet. Vi har även valt att presentera de enstaka studier vi kunde hitta som mest liknade det vi själva ämnade att göra. Forskningen som presenteras nedan är alltså urval av kunskapsläget för att förstå den kunskap som finns tillgänglig. Sammanfattat är vårt urval alltså baserat på vilka källor som oftast hänvisats till i den forskning vi tagit del av.

Kunskapsområdet/forskningsfältet

Kunskapsfältet rörande så kallat hedersvåld är brett och det finns en hel del forskning om det våld och förtryck som drabbar människor med hänvisning till kultur. I vår sökning fann vi även en stor mängd forskning som problematiserar hedersvåld som begrepp. I den inledande delen i detta avsnitt redogör vi för de olika sätt som den tidigare forskningen förstår så kallat hedersvåld på. Vidare fördjupar vi oss i den andra delen i ämnet och ser till hur dessa förståelser påverkar stödinsatser. Det finns väldigt lite forskning som tar upp hedersvåld som drabbar män, men då det är en rätt liten del av fältet har vi beslutat att avgränsa oss till det våld som drabbar kvinnor vilket berörs av större delen av forskningen om så kallat hedersvåld. Den forskning vi har tagit del av visar även hur forskningen ofta berör antingen synliggörandet av så kallat hedersvåld olikt annat våld, eller en kritik på hur debatten kring hedersvåld bidrar till skillnadsskapande.

Olika förståelser av så kallat hedersvåld

Frågor om så kallat hedersvåld är laddade. Vi har identifierat två huvudsakliga förståelser av fenomenet i den forskning vi nedan presenterar. Dels den forskning som belyser vikten av att synliggöra så kallat hedersvåld och de unika situationer de utsatta befinner sig, och dels den forskning som kritiserar denna syn, då de menar att man genom att särskilja så kallat hedersvåld från annat våld skapar polarisering och stereotyper. I den forskning som talar för synliggörandet av så kallat hedersvåld finns dels en kvalitativ textanalytisk studie av Eldén och Westerstrand (2003: 41- 44), där förklarar författarna hedersvåld ur en kulturell tolkningsram. Studien använder sig av feministisk rättsteori för att analysera fallet om mordet på Sara Abed Ali, 1996, och benämner hedersvåld som det våld som begås inom hederskulturella sammanhang. Med detta menar författarna att individens beteende går hand i hand med kollektivets, sammanhangets heder. Med kollektivet menar de därmed familj, släkt, individer som omfattas av samma religion, såsom muslimer eller kristna samt individer som omfattas av samma kulturella förhållningssätt och normativa regler. Författarna förklarar vidare att de som ansvarar för våldet när det talas om hedersvåld är just “kollektivet”, snarare än enstaka individer. Detta innebär att hotet mot de utsatta flickorna och kvinnorna kommer från fler än ett håll, samt även att hotet eller en våldsamt handling gentemot en flicka ter sig som varningssignal för andra flickor i familjen. Liknande beskrivningar av hederskultur återfinns i annan forskning. I sin studie talar Schlytter och Linell (2008) om hedersvåld utifrån dess kulturella olikheter gentemot en svensk kultur. Även denna studie är textanalytisk, men med en rättsociologisk inriktning. Syftet med studien är att med en jämförande ansats beskriva olika typer av situationer där flickor utsatts för våld enligt domslut enligt LVU 2 §. I processen pekar författarna på en kontrast mellan det svenska samhällets värderingar samt hedersrelaterade traditioner (ibid:11, 21). Vidare beskriver författarna hur socialtjänsten missar att lyfta fram kollektiva aspekter ur flickors situationer, vilket de pekar på medför att de missar att fånga upp eventuella förövare samt övriga utsatta, såsom t.ex. syskon. Därmed visar de på ett behov av att benämna dessa flickors våld som just hedersrelaterat (ibid:49-76).

I kontrast till ovanstående finns forskning som kritiserar och problematiserar framställningen av hedersvåld som något "annat". Exempelvis Mohanty (2001:253) som i sin feministiska postkolonialistiska studie problematiserar hur kvinnor som utsätts för så kallat hedersvåld framställs som "Other". Detta menar hon skapar en bild av att alla kvinnor med liknande etniska bakgrund har samma kulturella tillhörighet och positionering gentemot männen i kulturen. Även Ålund och Ailinia i sin artikel baserad på tidigare forskning och en narrativ analys (2011:44-57) menar att detta sätt att förenkla kulturer bidrar dels till polariseringen av sociala grupper och gör vissa personer till bärare av sin kulturer, då de grupperas samman genom att antas ha samma traditioner och beteenden utan att ta hänsyn till individuella skillnader. Vidare menar de även att man genom en förklaring med hänvisning till främst kultur missar att se så kallat hedersvåld är ett komplext fenomen som inte är oberoende av politik, socioekonomisk utsatthet eller stigma. Författarna pekar på att det således sker en uppdelning av våld och hedersvåld, vilka är baserade på stereotypa antaganden. Detta tas även upp i Carbins diskursteoretiska analys (2014) samt av Eliassi som talar om orientalism inom socialt arbete i sin studie baserad på djupintervjuer (2013). Båda nyss nämnda författare tar i sina texter upp liknande resonemang kring hur våld av och mot individer med specifik utländsk härkomst förstås och framställs. De menar att detta beskrivs med kulturella förklaringsmodeller, medan annat våld, eller våld som begås av och mot individer med endast svensk härkomst, beskrivs med sociala förklaringsmodeller där fler förklaringsfaktorer inkluderas (Carbin, 2014; Eliassi 2013).

Eliassi (2013) framför ett sätt att undvika denna typ av polarisering och menar att man inom socialt arbete behöver ha ett kritiskt perspektiv på så kallat hedersvåld och de tillhörande egenskaper som individer i samband med begreppet antas ha, dels för att motverka polarisering och rasism, men även för att synliggöra andra strukturella problem som finns i grupperna.

Olika förståelser av så kallat hedersrelaterat våld påverkar stödinsatser

Inom forskningsfältet har vi sett motsättningar kring hur man bäst ska arbeta med så kallat hedersvåld. I Ben-Ari och Striers (2010:2156-7) studie om kulturkompetens i socialt arbete framför hur det skapas en bild av att man som socialarbetare måste förstå andra kulturer och de skillnader som finns för att kunna överbrygga dessa skillnad. Detta förhållningssätt innebär att man gör ett antagande om att man utan kunskap om hur "den andres" kultur fungerar inte kan utföra ett bra arbete. Även Schlytter och Linell (2008) framför att socialarbetare i Sverige behöver mer riktlinjer och kunskap kring hedersrelaterade värderingar eftersom okunskap bland professionella leder till osäkerhet och lämnar stort utrymme för bland annat fördomar och känslor. Ahmadi och Lönnback (2005) i deras FOU rapport, lyfter vikten av att ha kunskap om andra kulturer ur aspekten att det kan behövas för att undvika så kallad kulturessentialism. De menar att kulturkompetens inom socialt arbete kan hjälpa motverka "vi och dem" tänk, något de kallar för tvärkulturellt socialt arbete. Andra författare pekar däremot på hur riktlinjer som separerar så kallat hedersvåld från annat våld kan medverka i skapandet stereotyp syn och homogenisering av vissa kulturer (jfr. Eliassi, 2013; Ben-Ari & Strier, 2010; Carbin, 2014).

Hur vi förstår våld är av stor betydelse för den hjälp som kan erbjudas den utsatte. Detta lyfter Burman, Smailes och Chantler (2004) i sin diskursanalytiska studie. Författarnas syfte är att visa hur antaganden om "kultur" producerar barriärer inom insatser för våldsutsatta. De beskriver hur våldsutsatta kvinnor tenderar att hamna i av andra konstruerade homogeniserade grupper där fokus helt ligger i deras etniska grupp, snarare än själva våldet. Våldet bortförklaras således lätt med att det sker på grund av kulturella skäl och bidrar till en stigmatiserande bild av både kvinnorna och deras etniska tillhörighet. de los Reyes (2003:36) tar också upp detta i sin intervjustudie. Där tar hon upp hur debatten kring så kallat hedersvåld har polariserande ställningstaganden och att begreppet "heder" kan vara ett sätt att dölja allvaret i brotten som begås och därmed även riskera att osynliggöra andra former av våld mot kvinnor. Detta menar författaren har som effekt att stödinsatser påverkas, då man lätt fastnar

i schabloner tex att man ser familjer med invandrabakgrund "som patriarkala, och deras döttrar som offer" (ibid s.12) och således missar de enskilda flickor och kvinnors specifika behov av hjälp.

En studie som också tar upp ovanstående samt liknar det vi ämnar göra, är Wilhelmssons (2009). Författaren använder sig av diskursanalytisk metod och teori för att kritiskt granska informations- och kurslitteratur kring hedersrelaterat våld, vilket hon menar deltar i reproduceringen av diskurser kring hedersvåld. I studiens resultat framkommer det att det kurslitteratur som analyserats ofta använder sig av diskriminerande förklaringsmodeller, kategoriseringar och generaliseringar av vad som är "svenskt" i jämförelse med "de andra". Författaren lyfter att de diskurser som finns i handböcker om hedersrelaterat våld är återkommande, reproducerar redan existerande diskurser och kan leda till en ökad diskriminering av vissa grupper, något som författaren anser hotar de mänskliga rättigheterna.

Sammanfattning av forskningsfältet

De övergripande tendenserna som dyker upp i den forskning vi har tagit del av antingen betonar vikten av förståelse kring annan kultur samt "den andre", eller problematiserar förståelsen av så kallat hedersvåld ur en kulturell tolkningsram. Med detta menas synen på individen som bärare av kultur, dvs tillskrivning av kultur utan hänsyn för individuella olikheter, samt ett kollektiv som beskrivs genom dess skillnader till de svenska värderingarna och jämställdhet. Beskrivningar av våld bland "invandrare" beskrivs oftare genom kulturella förklaringsmodeller medans våld bland svenskar förklaras genom sociala faktorer. Detta skapar antaganden om våldsutsatta "invandrarkvinnor" där man ibland bortser från andra strukturella problem som kan finnas och klumpar samman dessa i förutbestämda kategorier baserade på stereotypa antaganden. Detta ökar polariseringen mellan grupper och därmed producerar och reproducerar diskurser om så kallat hedersvåld. Forskningen pekar på hur processen av att förstå "den andres" kultur riskerar att medverka i kulturaliseringen av kvinnorna och gärningsmännen. Kulturaliseringen av våldet mot dessa kvinnor förenklar verkligheten och osynliggör de individuella behov som våldsutsatta kvinnor har (jfr Ben-Ari & Strier, 2010; Burman, Smailes & Chantler, 2004; Carbin, 2014; de los Reyes, 2003; Eliassi, 2013; Wilhelmsson, 2009).

Forskningsfältets motsatta sida framför att man inte helt kan bortse från att visst våld begås i hederskulturellt sammanhang, dels då dessa individer lever under en annan hotbild än "vanliga svenska" och att förövarna kan vara fler än en eller två individer och att våldet mot en flicka kan även ses som ett hot mot alla flickor i kollektivet. Denna forskning tar upp hur det är viktigt att se den särskilda hotbilden dessa flickor och kvinnor lever under för att kunna ge dem den hjälp de behöver och även att förmågan att förstå "de andras" kulturer är nödvändig för att ta utbildade beslut och undvika stereotyper, (jfr Ahmadi & Lönnback, 2005; Ben-Ari & Strier, 2010; Eldén & Westerstrand, 2003; Schlytter & Linell, 2008).

Den tidigare forskning som vi har tagit del av har varit kvalitativ, men har varierat gällande teorier och metoder. Vi har tagit upp textanalytiska studier (jfr. Eldén & Westerstrand 2003; Schlytter & Linell 2008), intervjubaserade, eller delvis intervjubaserade studier (jfr. Ålund & Ailinia, 2011; Eliassi, 2013; de los Reyes, 2003), diskursteoretiska studier (jfr. Carbin, 2014; Ben-Ari & Striers, 2010; Mohanty, 2001) samt en FoU rapport (Ahmadi & Lönnback 2005). Trots de olika metoder och teorier som använts så har delar av forskningen gemensamt att de lyfter vikten att synliggöra de olika normer kring kön, makt, och sexualitet som råder i samhället samt vår del i skapandet av dessa normer, för på så sätt kunna förstå mäns våld mot kvinnor i olika kontexter. Detta är en del av syftet med vår studie, då vi ämnar att bidra med en nulägesprognos av hur diskurser om så kallat hedersvåld ser ut i kurslitteratur för framtida socionomer. Detta anser vi, med bakgrund i de stora problem som tas upp i tidigare forskning, blir ännu viktigare då socionomer kan ha en viktig roll i återskapandet av vissa diskurser.

Teoretisk ansats

Socialkonstruktionism

Diskursteorin bygger på ett konstruktionistiskt sätt att se världen, vilket gör socialkonstruktionismen till en relevant och oundviklig teori för vårt arbete (Winther Jørgensen & Phillips 2002:4). Vivien Burr (2015) presenterar 4 nyckelpremisser som utgör grunden för socialkonstruktionismen. Dessa nyckelpremisser är 1) att ha ett kritiskt perspektiv på rådande syn på kunskap och ha en förståelse för att vad som anses vara kunskap är föränderligt, 2) vara medveten om att världen är formad av den historia och kultur den befinner sig i och att detta kan ändras, 3) social interaktion grundar sig i gemensamma sanningar om världen och kommunikation är en byggsten i hur vår sociala värld konstrueras 4) "sanningen" som är etablerad utesluter andra "sanningar", vilket medför konsekvenser för vår förståelse av världen. Sammantaget innebär detta att vårt arbete vilar på grunden att vår uppfattning om världen och sanningar är föränderlig, och att vi själva både påverkar och påverkas av den (Burr, 1995:2-5). Fördelar med att ha denna teori i vår analytiska ansats är att vi tillåts reflektera kring den sociala kontext som en diskurs befinner sig inom, samt hur det påverkar den, och hur diskursen påverkar dess omvärld. Svårigheter som detta perspektiv medför är problematiken med att uttala sig om faktiska slutsatser eller sanningar, då våra egna tolkningsramar och sociala kontext kan tänkas påverka. När vi analyserar vår empiri har vi därmed utgångspunkten att exempelvis fenomen som och polariseringar av hederskultur kontra svensk kultur är socialt konstruerade föreställningar (Burr 2015:2-5). Detta genomsyrar studien.

Diskurs som teori

Tanken med diskurser som begrepp handlar om att benämna de bestämda sätt att prata om och förhålla sig till ett visst fenomen och/eller världen. Winther Jørgensen och Phillips talar om diskursteorin som ett sätt att se hur vi får tillträde till och formar världen genom vårt språk (2002:1). Författarna menar dock vidare att språket dock inte endast är en spegling av föreställningar om diskurser, utan även är aktivt medverkande i återskapandet av dessa diskurser (Winther Jørgensen & Phillips 2002:12). En föreställning som diskursteorin utgår från handlar om perception och att kontexten påverkar vad som uppfattas. Ytterligare en är hur diskurser faktiskt har påverkan på verkliga individer (Ahrne & Svensson 2011: 151,152). Genom att tillämpa ett diskursteoretiskt förhållningssätt kan man urskilja vilka diskurser som är närvarande samt se vilka konsekvenser de kan ha. I vår studie är detta mycket relevant då vi vill se hur diskurser om så kallat hedersvåld ser ut och hur fenomenet kan tänkas konstrueras genom framställningar och förklaringar i kurslitteratur för socionomer. De diskurser som framkommer kan sedan ha konsekvensen av att påverka framtida bedömningar och insatser genom att tala för vad som är accepterat eller ej (Winther Jørgensen & Phillips 2000:21).

Forskningsmetod

Faircloughs kritiska diskursanalys

Diskursanalysen som metod baseras på idéer om språkanvändning. Winther Jørgensen och Phillips (2002:12) förklarar det som följande;

“Language is structured in patterns or discourses – there is not just one general system of meaning as in Saussurian structuralism but a series of systems or discourses, whereby meanings change from discourse to discourse.”

Det som sägs är alltså att språk är strukturerat i mönster, vilka kallas diskurser. Uppfattningen av olika fenomen ser olika ut från diskurs till diskurs. Vidare menar författarna att diskurser formas och upp-

rätthålls genom den sociala praktiken, och genom att studera tal och skrift kan en därmed upptäcka dessa olika mönster. Dessa idéer stämmer väl överens med vår syftesformulering och det vi vill undersöka, hur det talas om så kallat hedersvåld i kurslitteratur för socionomstudenter, vilket gör diskursanalysen till ett passande verktyg för vår analys.

Enligt Winther Jørgensen och Phillips (2002:66- 67) skiljer sig Faircloughs kritiska diskursanalys från andra typer av diskursteori. Diskurs, menar Fairclough, har tre syften; att skapa social identitet, att påverka och påverkas av sociala relationer samt menings- och idéskapande. Faircloughs modell innefattar även tre så kallade dimensioner; den textuella dimensionen, den diskursiva praktiken samt den sociala praktiken. Den textuella dimensionen kan omfatta skrivande, bilder och tal. Analysen sker då på ord nivå. Med diskursiv praktik menas ett socialt samspel vilket Fairclough också menar formar vår uppfattning om världen. I den diskursiva praktiken så produceras och/ eller tas text och tal in. Fokus ligger på hur föreställningar om sanning skapas. Denna diskursiva praktik påverkar och påverkas av den kontext den existerar inom, till exempel av institutionaliserade och individuella handlingar, och analysen ligger på en textuell nivå snarare än ord nivå. Den sistnämnda dimensionen, social praktik, handlar kortfattat om sociala strukturer, dvs sociala normativa mönster i samhället som påverkar och påverkas av människor och samhället. Därmed är den diskursiva praktiken och textuella dimensionen åtskilda i Faircloughs modell, och det är inte förrän texter läses eller språk talas som dess diskurser genom den diskursiva praktiken påverkar den sociala praktiken (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:68-69). Faircloughs ingång i diskursanalysen tycks vara att bidra till en social förändring i dessa sociala strukturer, och genom att synliggöra hur diskursiv praktik deltar i reproduktionen och upprätthållandet av ojämlika maktförhållanden syftar metoden till just detta. Faircloughs kritiska diskursanalys har därmed ett kritiskt förhållningssätt i förmån för underordnade grupper (Winther-Jørgensen & Phillips 2002:64). Dessa maktförhållanden beskrivs finnas mellan majoritet- och minoritetsgrupper. Vi tolkar det som att detta även kan innefatta grupper med olika etniskt ursprung, vilket gör metoden relevant för det vi vill undersöka (Winther-Jørgensen & Phillips 2002:69). Värt att notera är även att Fairclough menar att texter har flertalet potentiella meningar eller syften som också kan vara motstridiga (Winther Jørgensen och Phillips (2002:66- 67). Detta innebär att vår tolkning av vårt analyserade material säkerligen inte är den enda möjliga men genom att vi försökt vara så genomskinliga som möjligt vad gäller tillvägagångssättet i urvalet och analysen vill ni öka studiens tillförlitlighet/trovärdighet.

Tillvägagångssätt

Alltså har vi specifikt valt att arbeta utifrån Faircloughs kritiska diskursanalys som metod, vilken erbjuder både verktyg för att genomföra en analys samt en del teoretiska angreppssätt (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:68). Fairclough är att döma av ståndpunkten att text och språk alltid visar på en kulturellt eller socialt betingad syn på världen. Detta gör det möjligt att ur text kunna utläsa hur språkets användning bidrar till skapandet av diskurser, vilket vi ämnar göra genom en analys på den textuella nivån av en kritisk diskursanalys. För att göra detta används ett antal verktyg; intertextualitet, modalitet och transitivitet (Winther-Jørgensen & Phillips 2002:73- 84).

Intertextualitet är en form av interdiskursivitet, och uppstår enligt Winther Jørgensen och Phillips (2002:73-74) när olika diskurser kopplas samman med varandra, implicit eller explicit. Vi är i vårt arbete intresserade av en så kallad manifest intertextualitet, där texter är uttalat baserade på en annan text. Exempel på detta kan vara en källhänvisning till citat från andra texter. Diskurserna i både den nya och den gamla texten blir på så sätt sammankopplade, och den nyare texten kan både påverkas av och utveckla diskurser i den äldre texten. Vi har använt oss av intertextualitet för att se just om och i så fall vilka delar av kurslitteraturen som diskursivt hänger samman. För att analysera detta användes ett dokument där alla de analyserade texternas källor kopierades in. Detta möjliggjorde att det gick att söka på hur många gånger varje källa eller namn förekom i dokumentet. Därefter skapades två tabel-

ler; den första (tabell 1a) sammanställer de källor som minst två av våra analyserade texter refererar till. I den andra tabellen (tabell 1b) är de författare som våra analyserade texter refererar till minst två gånger sammanställda. I och med detta har vi förutsatt att samma författare skriver texter som är snarlika eller lika diskursivt, i och med att vi menar på att en hänvisning till samma författare länkar samman två eller fler texter diskursivt.

Modalitet beskrivs av författarna Winther-Jørgensen och Phillips (2002:83- 84) som ett verktyg för att identifiera vad som språkligt framställs som en sanning. Den språkliga framställningen kan framföras med olika grad av säkerhet, beroende på ordval. Winther Jørgensen och Phillips (2002:83-84) använder exemplena "it's cold", "I think it's cold" och "perhaps it's a little cold" för att demonstrera hur olika ordval kan förändra med vilken säkerhet påståenden framställs, och dessa olika formuleringar sägs ha olika hög grad av modalitet. Med hjälp av modalitet som verktyg hoppas vi därmed kunna identifiera vilka föreställningar som framställs som sanningar i socionomstudenters kurslitteratur.

Transitivitet berör frågan hur verb och substantiv kopplas samman, genom vad eller vem som framställs som objekt respektive subjekt. Det handlar därmed om vad eller vem som framställs ha (eller inte ha) ett aktörskap. Transitivitet hör även i viss mån ihop med begreppet nominalisering, vilket innebär att verb formuleras om till substantiv, och därmed osynliggörs aktörskapet samt ansvaret i handlingen (Winther-Jørgensen & Phillips 2002:83).

För att komplettera Faircloughs diskursanalys har vi även använt oss av ett övrigt verktyg. Under analysprocessen har vi gjort en ordräkning av vanligt förekommande ord kopplade till hedersrelaterade frågor samt våld i nära relation eller våld mot barn. Detta återfinns i bilaga 3. I ordräkningen är alla analyserade texter inkluderade. Tabellen delar upp kurslitteraturen i två läger. Bland dessa har nämligen sju stycken specifikt behandlat så kallat hedersrelaterat våld, eller annat våld som härleds till etnicitet eller kultur. Dessa har i samma bok även haft en del eller ett kapitel som tar upp andra former av våld, där så kallat hedersvåld inte är inkluderat. Dessa texter kallar vi för jämförande, då formerna av våld delas upp i olika kapitel eller delar. Därmed har denna kurslitteratur fått benämningarna "*A: Texter som benämner heder (och har en jämförande del)*" samt "*B: Texter som benämner våld utan heder (och har en jämförande del)*". Spalt A och B inkluderar därmed ordräkning av samma sju texter, men olika delar. Därefter har övriga fyra av de analyserade texterna endast behandlat så kallade hedersrelaterade frågor eller våld som härleds till kultur och etnicitet. Dessa har inte benämnt andra former av våld, och benämns i tabellen därför som "*C: Texter som endast behandlar en hedersrelaterad kontext*". Det vi sökt efter i ordräkningen är benämningar av offer, gärningsman, våld och orsaksförklaringar. Vilka former av benämningar som inkluderats i dessa tre teman (gärningsman, offer och våld) ses i bilaga 3.

Räkningen av ord har skett manuellt, då det finns alldeles för många variationer av benämningar på ett och samma fenomen för att kunna göra en automatisk sökning. Detta innebär även att vi kan ha missat eller feltolkat vissa benämningar. Orden har kontroll räknats fyra gånger, vilket gör att vi anser att felmarginalen minskar. Det behöver även noteras att i de flesta texter så har det funnits fler sidor som berört icke hedersrelaterat våld än om just hedersrelaterat. Detta innebär per automatik att fler sidor skapar fler benämningar. För att kontrollera resultaten har vi därför tagit antal benämningar av vardera tema, (gärningsman, offer och våld) delat med antal sidor som handlar om vardera kategori (spalt A, B och C). På så sätt kunde vi se en procentuell ansats av benämningar, och att de tendenser vi påvisar med vår ordräkning stämmer, då skillnader även vid en sådan räkning föreligger.

Genomgående i vårt arbete har vi använt citationstecken på två sätt; det ena för att markera ett citat, och det andra för att inte påvisa vissa ord som en sanning. Exempel på detta kan vara "det svenska". Vi vill inte framställa att det finns en enhetlig svenskhet, men begreppet är i vissa fall nödvändigt för

att förklara hur kurslitteraturens diskurser ser ut. Vi särskiljer därför användandet av citationstecken genom att citaten i vårt arbete även är kursiva.

Urval

Vårt urval av material var beroende av mängden litteratur som behandlar ämnet våld i nära relationer, så kallat hedersvåld och hederskultur inom socionomprogrammet vid Stockholms Universitet. Därför var vi tvungna att gå igenom all kurslitteratur på programmet, för att sedan tematisera denna och på så sätt kunna se vilka texter som var relevanta för vår analys. Vi började först med att gå igenom all litteratur termin 1-6 höstterminen 2018, för att sedan välja ut vilka texter som ska ingå i de olika delar av analysen. För att bearbeta all kurslitteratur fick vi till en början av universitetet tillgång till alla kursbeskrivningar för HT18 för de kurser som gick inom socionomprogrammet, där alla litteraturhänvisningar fanns med. Detta innefattade alltså termin 1- 6, samt den obligatoriska kurs som alla socionomstudenter läser vid termin 7. Vi begränsade oss till höstterminen 2018, då vi ville ha en så aktuell kursplan som möjligt utan risk för förändring. Vi valde att inte ta med övriga kurser vid termin 7, då dessa är valbara och alla därmed inte får samma utbildning under denna termin. Det ska dock nämnas att en av de valbara kurser som socionomstudenter får tillgång till under termin 7 benämns "*Hedersrelaterat våld, ungdomar och socialt arbete. Ett antirasistiskt och feministiskt perspektiv*" och är på 7,5 högskolepoäng. Vad denna kurs förmedlar för diskurser kommer vi alltså inte att titta på, och en nackdel med detta är givetvis risken för att de som efter avslutade studier väljer att i arbetslivet jobba med frågan kanske ofta väljer att läsa just denna kurs. Därmed kanske vi missar att ringa in hur de som faktiskt jobbar med frågan blir påverkade av socionomprogrammet. Vi har dock istället valt att fokusera på den grund som alla blivande socionomer får med sig, oavsett vad de jobbar med. Vinsten med detta anser vi vara just att våld av olika slag samt hederskultur är något en socionom kan stöta på i många typer av yrken, även om de inte själva valt att specialisera sig inom frågan. Därmed blir gruppen av socionomer som vi når och kan applicera våra resultat på bredare än om vi valt att ta med valbara kurser under termin 7.

All litteratur som inte gick att komma åt via PDF är genomläst av oss. Att gå igenom all litteratur på programmet var tidskrävande, och därmed behövde vi förenkla genomgången av materialet. Detta gjorde att vi genom att i de artiklar vi kunde komma åt via PDF använda oss av sökord för att hitta relevant material i texten. Dessa sökord var; "*heder*", "*honor*", "*hedersrelaterat våld*", "*hedersmord*", "*hedersvåld*", "*honor related violence*", "*våld i nära relation*", "*våld*", "*kultur*", "*ethnicitet*", "*culture*", "*ethnicity*" och "*utsatt*". Detta gjorde att vår process i att hitta vilka delar av kurslitteraturen som benämnde relevanta ämnen påskyndades. Vissa texter var otydliga i sina formuleringar, och det framkommer inte alltid om det är just hedersvåld de talar om, något som vi i senare skede diskuterat och funderat på om vi vid varje benämning av hedersvåld samt våld i samband med etnicitet och kultur tolkat in att det handlat om hedersvåld. I och med att vi är lika påverkade av samhällets diskurser som andra, kan därmed hända att vi gjorde ett annat urval då än om vi hade gjort urvalet nu.

Gällande övrig kurslitteratur, som inte genomförts efter ovanstående sökord av dator, vill vi också framhäva den mänskliga faktorn som en begränsning. Vi är därmed medvetna om att vi under denna process kan ha missat enstaka relevant kurslitteratur som eventuellt nämner något av ovanstående begrepp. Ytterligare en begränsning är de få delar av kurslitteraturen som vi inte haft tillgång till, även efter att ha undersökt utbud på olika bibliotek, m.m. I dessa få delar kan det givetvis finnas relevant material som vi inte analyserar i denna studie, som därmed kan skapa en skevhet i vårt urval. Vilka dessa är finns listade längst ned i bilaga 2.

Efter att ha gått igenom all kurslitteratur landade vi i en kategorisering av den för att urskilja vad vi kunde använda oss av. Således skapade vi en kartläggning av all kurslitteratur. Detta kan ses under bilaga 1. Vidare är den kurslitteratur som vi kommer använda oss av i vår analys är litteratur där så kallat hedersvåld och/eller våld i nära relationer är centralt i texten. Motiveringen till detta är att det är den kurslitteratur som har våldsfenomenet som främsta fokus. Hur vi urskiljde vilka delar av kurslitteraturen som var aktuella ses under tematiseringen i bilaga 2. Då distinktionen mellan så kallat hedersvåld och icke hedersrelaterat våld ibland inte görs, eller är otydlig, så vi har i de fall av otydlighet valt att antingen inte ta med vissa ord, eller valt att se dem som "vanligt våld" beroende på avsaknaden av ord som "heder" "kultur" och "etnicitet" tillsammans med förekomsten av ord som "våld i nära relation" "våld mot partner," samt "våld mot barn". De gånger vi tolkat ord som sammankopplade med heder har varit ord som nämns i sammankoppling med "kultur" "etnicitet" och "heder".

Begränsningar och etiska överväganden

Vår studie kommer att vara kvalitativ samt ha en diskursiv, socialkonstruktionistisk ansats. Detta gör det svårt att finna någon form av absolut sanning i det vi kommer fram till, och det kan vara svårt att återskapa studien med exakta resultat. Genom studien ämnar vi dock att vara transparenta genom att noggrant beskriva metod, urval samt tillvägagångssätt. På så sätt hoppas vi stärka undersökningens tillförlitlighet och därmed trovärdighet (Ahrne & Svensson 2011: 27, Kvale & Brinkmann, 2014:263).

Studien är starkt tidsbegränsad, vilket också gör att vi inte kommer ha möjlighet att utföra någon utförligt typ av triangulering, såsom att låta annan göra tolkningar av materialet, som möjligen hade kunnat öka studiens trovärdighet (Ahrne & Svensson 2011: 27). Tidsbegränsningen påverkar även vårt val av empiri, som vi begränsat till Stockholms Universitets socionomstudenters kurslitteratur. För en ökad överförbarhet hade vi kanske velat se till även annan kurslitteratur för socionomer. Genom att återkoppla våra resultat till eventuella liknande resultat inom forskningsfältet hoppas vi dock kunna peka på en viss överförbarhet gällande kurslitteraturen för socionomer (Ahrne & Svensson 2011: 29).

Våra etiska överväganden har dels inkluderat textförfattarna till litteraturen som granskas. Vi har ingen direktkontakt med textförfattarna, vilka inte heller godkänt att deras texter undersöks i vår studie, och det finns en risk att vi tolkar in sådant som de inte menat. Samtidigt anser vi inte att de befinner sig i en maktasymmetri då de befunnit sig i en maktposition av i form av expertis redan innan de undersöks i vår studie, och litteraturen är frivilligt offentligt publicerat samt inte berör personliga uppgifter. Detta anser vi stärker vår etiska utgångspunkt (jfr Kvale & Brinkmann, 2014: 203). De grupper som skrivs om i litteraturen får heller inget eget utrymme att komma till tals, vilket kan kritiseras ur ett etiskt perspektiv.

Vår studies syfte anser vi vara välmotiverat, då vi ämnar att se vad som egentligen sägs i kurslitteratur. Detta anser vi är relevant för alla framtida socionomer och de institutioner som tillhandahåller utbildningen, och därmed ser vi ett behov av kritiskt synsätt på så kallat hedersvåld och hur det beskrivs. En vetenskaplig grundläggande hållning innebär att värdera undersökningens nytta gentemot den eventuella kränkning den kan tänkas utsätta någon för (Bryman 2011:139). Vi anser att vår studie har en liten risk för kränkning samt stor eventuell nytta för de institutioner som tillhandahåller en socionomutbildning, och därför är etisk genomförbar.

Resultat av analys

I vårt arbete har vi kunnat urskilja vissa strukturer, vilka i detta avsnitt presenteras. Alla de analyserade texterna nämner heder eller våld i nära relationer, men de specifika orden nämns inte i alla utvalda citat som presenteras under resultat. Vi vill därför uppmärksamma på att även om inte begreppen i sig nämns i citatet, så har de alltså befunnit sig i anslutning till något av det, och är därför intressanta.

Då kurslitteraturen har skiljt sig åt både diskursivt och innehållsmässigt, så önskar vi i denna resultatdel kartlägga vilka olika håll kurslitteraturen drar åt. Detta i och med att de olika delarna av kurslitteraturen varit delvis motsägande. Våra resultat är därmed presenterade i tre delar, som representerar de slutsatser vi dragit utifrån analys av kurslitteraturen. I den första delen tar vi upp kurslitteratur som på olika sätt både explicit och implicit konstruerar diskurser om "det svenska" och "det Andra". I denna del tar vi även upp litteratur som i kontrast till detta istället problematiserar konstruktion av sådan typ av kulturell uppdelning.

I den andra delen tar vi upp exempel där författare till kurslitteraturen på olika sätt uttryckt sig med en viss försiktighet i sina uttalanden, samt reflektioner kring vad detta kan bero på. I den tredje och sista delen visar vi exempel på hur ansvaret och subjekt i relation till så kallat hedersvåld osynliggörs och tillskrivs kulturella orsaker. Detta i kontrast till den tydliga gärningsmannen som framställs i samband med det som ofta benämns "mäns våld mot kvinnor", där orsaker istället tillskrivs personliga faktorer alternativt feministiska teorier.

Den jämställda kontra kritiska svenska självbilden

Konstruerandet av det "svenska" och det "andra"

I frågan om så kallat hedersvåld blir kultur och etnicitet snabbt centrala begrepp i kurslitteraturen vi analyserat, vilket också gör dessa till återkommande teman i våra resultat. I många delar av den kurslitteratur vi analyserat har vi kunnat urskilja en viss diskurs kring "det svenska", som målas upp som det rättvisa och jämlika idealet. Detta sker genom att med stor säkerhet koppla samman orden "Sverige", "svenskt" eller "det svenska" med ord som påvisar nämnda ideal. Även kurslitteratur som senare kritiserar det svenska samhället på ett eller annat sätt kan lägga stort textmässigt utrymme på en förklaring av det svenska idealet. Exempel på detta följer nedan;

"Egentligen skulle kvinnomisshandel inte kunna äga rum i dagens Sverige. Den föreställning vi har haft om förhållandet mellan män och kvinnor är att det skett stora förändringar mot jämlikhet mellan könen det senaste seklet. Sverige har utvecklats från ett samhälle där könssegregering var ett uttryck för social ordning, till ett samhälle där integrering av män och kvinnor inom en rad områden är ett ideal." (Hydén i Meeuwisse & Swärd, 2013, s. 310)

Detta citat kommer från Meeuwisse och Swärds bok (2013), kapitel 15, vilken bl.a. används på termin tre under kursen som behandlar socialt arbete med sociala problem. Efter detta citat fortsätter författaren texten med att kritisera den förklarade bilden av ett jämställt Sverige och diskuterar våld i nära relationer med hjälp av feministiska teorier. Författaren påtalar vidare att mäns våld mot kvinnor fortfarande är ett existerande problem, och därmed inte har försvunnit. Trots detta kritiska perspektiv under resterande del av kapitlet så får beskrivningen av Sverige som jämställt ideal ett stort, textmässigt,

utrymme. Citatet har även hög modalitet, vilket innebär att det som sägs (att dessa jämställda idéer är ideal i det svenska samhället) framställs som sanning. Detta sker främst genom användningen av orden "är" eller "har", till exempel att Sverige "har" utvecklats från något icke jämställt till något där jämställdhet är ideal. Om detta hade uttryckts med lägre modalitet hade istället användning av ord som "tycks som om", "kan ses som", "betraktas som" varit synliga i citatet. Trots detta konstruerande av "det svenska" bör det även nämnas att detta kan handla om en litterär strategi. Att först förmedla det svenska samhället som ett jämställt ideal, och sedan kritisera det, kan förstås dels som ett sätt att skapa en dynamisk och intressant text. Kanske blir det mer intressant för läsaren då författaren först byggt upp bilden av det svenska som det antingen är eller bör vara, för att sedan gå in på de sätt eller de områden där det svenska samhället misslyckas med att nå upp till den idealbilden.

I Hydéns kapitel sker även implicita, alltså underliggande, framställning av "det Andra". Kapitlet berör inte uttalat om våld kopplat till kulturella faktorer eller så kallat hedersvåld. Trots det nämns i anslutning till ovanstående citat att "*i ett samhälle som det svenska ska det följaktligen inte finnas mycket utrymme för män att bruka ett kulturellt legitimt våld mot kvinnor*" (Hydén i Meeuwisse och Swärd, 2013, s.31). Vad ett kulturellt legitimt våld innebär förtydligas inte, och därmed sägs inte heller något om huruvida det "kulturella" som legitimerar våldet har med svensk eller någon annan kultur att göra. Istället blir meningens innebörd att allt kulturellt legitimt våld är oacceptabelt i det svenska samhället, vilket också implicit, alltså indirekt uttalat, säger att det finns andra samhällen där kulturellt legitimt våld accepteras. Detta leder till ett kulturellt skillnadsskapande i och med det implicita särskiljandet mellan "vad som är okej i det svenska samhället" och "vad som är okej i andra samhällen".

Hydéns kapitel var alltså kritiserande av föreställningen av ett jämställt Sverige, men gav ändå formuleringen av "det svenska" stort utrymme. Att ge denna formulering stort utrymme sker även i Brobergs (2015) bok, som kopplar samman "svenskt" med idealen jämställdhet och likabehandling;

"I ett samhälle som det svenska där båda parter kan begära skilsmässa och har möjlighet att försörja sig om man separerar; kommer familjens fortlevnad vara beroende av en ömsesidig önskan att hålla ihop. I den moderna svenska kärnfamiljen betonas följdriktigt idealen jämställdhet, allas lika värde och att vara överens." (Broberg et. al., 2015, s. 182)

Liksom Hydén så har även Brobergs citat har hög modalitet. Detta ser vi i Brobergs användning av orden "kan", "har" och "betonas följdriktigt". Det framställs därmed alltså som sanning att t.ex. båda parter kan begära skilsmässa. Detta gör återigen att de nämnda idealen, jämställdhet och allas lika värde, framställs som en sann del av vad som är svenskt. Brobergs text skiljer sig däremot från Hydéns i den meningen att texten inte kritiserar denna syn på det svenska samhället, utan beskriver "den svenska kärnfamiljen" utförligt för att sedan gå in på det som framställs som det "motsatta", nämligen "den utvidgade familjen". Texten har därmed en stor tyngd på formuleringen av de, så kallade, motsatta familjetyperna där "svensk" och "annan" kultur inkluderas. I ovanstående citat ser vi till exempel hur "den svenska kärnfamiljen" bara via att ha "svenska" med i beteckningen kopplas samman med de ideal som även beskrivs som svenska, däribland jämställdhet. Därmed är Brobergs text även den mest explicit formulerande av "det Andra" bland vår analyserade kurslitteratur, i och med att texten tydligt särskiljer grupper. Texten sticker på så sätt ut gentemot övrig kurslitteratur, då andra texter låter bli att tala om hur andra kulturer fungerar eller stor tyngd på att problematisera den polarisering som kan uppstå vid en sådan uppdelning av kulturer. Hur Broberg uttalar sig kring "den utvidgade familjen" kan vi till exempel se i följande citat där denna familjetyp kopplas samman med hierarkier och beroenderelationer.

“Den hierarkiska familjestrukturen innebär att man framförallt är van att relatera i beroende - eller ansvars relationer” (Broberg et al., 2015, s. 182)

Denna familjetyp presenteras alltså i kontrast till den *“svenska kärnfamiljen”* som benämns i tidigare citat, och konstrueras därmed som något annat än det svenska. *“Det svenska”* har presenterats inneha jämställda och rättvisa ideal, medan denna *“andra”* familjetyp inte specificeras tillhöra en viss kultur eller ett visst land, men sägs inneha vissa egenskaper. Det sägs att denna familjetyp *“innebär”* beroenderelationer, och det framställs med säkerhet att den är hierarkisk. I samband med beskrivningar av denna familjetyp tas även våld upp som en allmän accepterad del av familjens struktur.

“Bruket av våld är också kopplat till familjens hierarkiska respektive jämställda struktur. i samhällen med tydlig hierarkisk familjestruktur är bruket av våld för att avgöra konflikter och genomdriva sin vilja allmänt accepterat” (Broberg et al., 2015, s. 183)

Detta citat visar alltså på hur våld accepteras i den hierarkiska familjetypen, vilket sägs med hög modalitet genom användning av ordet *“är”*. Detta säger även implicit att den jämställda familjetypen, som tidigare kopplats samman med *“det svenska”*, inte accepterar våldsbruk. Detta medför att våldet särskiljs till andra kulturer än svenska.

Formuleringen av *“det svenska”* sker ovan främst explicit, då det svenska samhället uttalat sägs inneha vissa ideal. I nedanstående citat sker formuleringen av *“det svenska”* och *“det Andra”* istället implicit. I nedanstående citat sker detta genom att presentera så kallat hedersvåld som ett nytt, icke tidigare existerande problem. Sista meningen i citatet skiljer också på unga svenskar och unga som växer upp i Sverige, vilket vi ska titta närmare på.

“Det har varit och är en utmaning för den sociala barnvården att förstå och hantera detta nya problemområde. För att kunna skydda unga som drabbas av hedersvåld och ta tillvara deras rättigheter krävs av socialarbetare både nytänkande och kompetens om hur patriarkala strukturer, normer och kulturella sedvänjor begränsar och påverkar unga som lever och växer upp i Sverige.” (Sjöblom i Höjer, Sallnäs & Sjöblom, 2012, s. 137).

Citatet ligger i boken i ett avsnitt som talar om könsskillnader i omhändertaganden inom barnvården. I detta citat läggs hedersvåld fram med hög modalitet fram som ett nytt problem för barnvården, och det beskrivs att det *är* en utmaning att hantera. Vi ser att det är hög modalitet i citatet genom användandet av just *“är”*. Vi ser även att uttrycket *“[...] hantera detta nya problemområde”* saknar typ av ord eller formuleringar som förmildrar säkerheten i meningen. Det finns inget i meningen som ifrågasätter huruvida det är ett nytt problemområde eller inte, och därmed framställs det med hög modalitet och som sanning. Att formulera detta med lägre modalitet hade istället kunna göras i stil med följande exempel; *“[...] hantera vad som kan ses som ett relativt nytt problemområde”*, *“[...] hantera vad som ur vissa aspekter ses som ett nytt problemområde”*. Skillnaden ligger därmed i avsaknaden av sådan typ av formulering, och därmed framställs det med säkerhet.

Senare halvan av citatet beskriver även hur problemområdet kräver ett *“nytänk”* av socialarbetare, vilket tyder på ett antagande om att detta problem och de patriarkala strukturerna, normer och kulturella sedvänjor som nämns inte finns eller funnits i Sverige tidigare. Därmed sker en implicit formulering av *“det svenska”* som något som *inte* innehar dessa patriarkala strukturer, normer eller kulturella sedvänjor, och *“det Andra”* som något som innehar det, och ett skillnadsskapande sker. Sista delen av citatet nämner även *“unga som lever och växer upp i Sverige”*, vilket implicit refererar till en annan grupp än svenskar som är födda i Sverige med svenska föräldrar. I och med att denna grupp inte direkt

benämns hamnar de också i kategorin “de Andra”. Meningsbyggnaden kopplar även ihop denna icke-grupp med just patriarkala strukturer, normer och kulturella sedvänjor, vilket även kopplar ihop “det Andra” med detta. Detta sker genom att påtala att dessa fenomen “påverkar och begränsar” gruppen. I och med att patriarkala strukturer och kulturella sedvänjor framställs som något nytt inom Sverige, då det “krävs ny kompetens” kring det, så tyder det därmed på att gruppen “unga som lever och växer upp i Sverige” är de som har dessa strukturer och kulturella sedvänjor med sig till Sverige.

I dessa delar av kurslitteraturen har vi alltså kunnat se två former av diskurser, en kring “det svenska” och en kring “det andra”. Formuleringarna sker både explicit och implicit, och även kurslitteratur som senare kritiserar det svenska samhället eller bilden av det kan lägga stort textutrymme på att förmedla vilka de svenska idealen är. Detta är även litteratur som inte problematiserar särskiljandet av kulturer.¹

En kritisk syn på polariseringen

Under ovanstående stycken tittade vi på de delar av kurslitteraturen som implicit eller explicit särskiljer “det svenska” och “det Andra”. I motsats till detta kan vi i andra delar av kurslitteraturen se författare som problematiserar konstruktionen av det svenska kontra “det Andra” och den polarisering det skapar. I denna litteratur är postkoloniala tankesätt centrala och beskrivningarna av polariseringen och dess konsekvenser är ofta långa och djupgående. Vi kommer nedan att gå igenom ett antal citat som förmedlar det huvudsakliga budskapet, vilket dessa texter även har gemensamt. Följande citat visar exempelvis på hur författaren menar att särskiljning av kultur och etnicitet kan leda till en problematisk konstruktion av “den Andre”.

“Genom att länka samman kön med etnicitet kan den våldsamme mannen som utövar ett grovt kvinnoförtryck ta skepnaden av den Andre och frikopplas från ett svenskt homogent och jämställt vi.” (Wikström i Meeuwisse & Swärd, 2013, s. 411)

Författaren pekar på att man genom särskiljning av den “svenska jämställdheten” och “våld som utövas av den utländska mannen” dels fränkopplar det faktiskt förekommande svenska våldet utfört av svenska män, samt separerar mannen från sitt ansvar gentemot det svenska samhället. Detta sker med hög modalitet, i och med avsaknaden av uttryck för låg modalitet, såsom “kanske”, “ibland” eller “antas”. Det sägs istället med säkerhet att den våldsamme mannen “kan” frikopplas den “svenska jämställdheten”. Ordet “kan” kan beroende på dess kontext visa på både låg och hög modalitet. Exempelvis är “kan betraktas som” och “kan ses som” formuleringar med låg modalitet, då det implicit föreslår att det finns alternativa tolkningar och sätt att betrakta det på. Meningar med formuleringar som “jag kan stå på ett ben” och “vi kan se att [...]” visar istället på högre modalitet med hjälp av ordet kan, då det inte implicit föreslår att andra alternativ föreligger. I meningen ovan tolkar vi att ordet “kan” påvisar högre modalitet, då det används för sig självt. På samma sätt som “jag kan stå på ett ben” innebär att jag faktiskt verkligen kan det om jag vill, presenteras i citatet att den våldsamme mannen “kan”, om han vill, ta skepnaden av den Andre. Därmed presenteras en annan sanning än vad vi skrev om i föregående avsnitt, som snarare befäster negativa konsekvenser av polarisering i de två kategorierna “vi och dom”. Liknande tankegång presenteras i Mattssons citat, där vi också kan se hur

¹ Analyserade texter i detta avsnitt:

Hydén M., i Meeuwisse, A & Swärd, H. (2013).- Termin 1 (Introduktion till socialt arbete), termin 3 (Socialt arbete och sociala problem samt fältstudier), termin 6 (Forskningsplanering)

Broberg, A., Almqvist, K. & Tjus, T. (2015).- Termin 4 (Barn och familj)

Sjöblom, Y., (2012). In I. Höjer, M. Sallnäs, & Y. Sjöblom- Termin 4 (Barn och familj)

författaren pekar på konsekvenser av sammankopplingar mellan våld och etnicitet som framförs med hög modalitet;

“Vi kan också konstatera att talet om patriarkala familjer, hedersvåld och hederskulturer, och genom att koppla ihop mäns våld inom familjen till den ‘invandrade’ familjen, ger ett utrymme att definiera mannen som våldsam och förtryckande på ett sätt som inte ryms inom det som definieras som den svenska kulturen.” (Mattsson, 2015, s. 143)

På samma sätt som Wikström tycks Mattsson mena att sammankopplingen mellan våld och etnicitet medför en risk för frikoppling av ansvar för våldsutövaren gentemot det svenska samhället. Även detta framställs med hög modalitet genom meningens inledning och ordet *konstatera*. En annan konsekvens av särskiljning av kulturer tas upp i nedanstående citat, där vi ser till transitiviteten i meningen;

“Detta är ett av många exempel på hur formeringen av hedersrelaterat våld som socialt problem i Sverige framställt detta som värre och mer upprörande än andra former av våld.” (Wikström i Meeuwisse & Swärd, 2013, s. 331)

Det exempel som citatet talar om är en rubrik i Dagens Nyheter samt en regeringsministers uttalande om “hedersrelaterat våld”. Wikström tycks mena att svensk medial debatt och myndigheter ansvarar för hur synen på just *“hedersrelaterat våld”* konstrueras som värre än andra former av våld. I denna mening är *“ett av många exempel”* subjektet som *“framställt”* hedersrelaterat våld på beskrivet sätt. I och med att författarens exempel syftar till nyhetsrapporterings samt företrädare för regeringens uttalande för vi kopplingen till att dessa utgör de verkliga subjekten. Även Eliassis (2015) text pekar ut politiker som ansvariga för polariseringen mellan kulturer, även om det även specificeras med främlingsfientliga partier:

“Selective usage of immigrant cultures as intrinsically patriarchal and incompatible with modern Swedish values is now widely abused by xenophobic political parties to justify anti-immigration discourses.” (Eliassi, 2015, s. 569)

Eliassi visar här på politiska partier av en viss inriktning som, sett till transitivitet, blir till subjekten och därmed de ansvariga i skillnadsskapandet mellan det svenska och “det Andra”. *“Widely abused to justify anti-immigration discourses”* blir alltså handlingen, som subjektet *“xenophobic parties”* utför. Citatet anser vi ha hög modalitet i och med begreppet “is”, alltså “är”.

Även Wikström (i Meeuwisse & Swärd, 2013, s. 333) visar på en genomgående misstro till de samhällsfunktioner som ska agera på problemet gällande “hedersvåld”; *“myndigheternas misstroende av den sökande genom en föreställning om den sökandes kulturella tillhörighet”*. Wikström pekar därmed på “myndigheterna” som subjekt. Hon tar även upp hur fokus i den politiska debatten kring hedersrelaterat våld gått från *“att fokusera på samhällets oförmåga att hantera våldet till invandrarnas bristande förmåga att respektera svenska värderingar och svensk lagstiftning”*, (Wikström i Meeuwisse och Swärds, 2013, s. 331) där de som aktivt bidrar i denna debatt, implicit pekas ut som subjekt. Även i Fahlgren och Sawyers (2005) text framgår svenska myndigheter som subjekt. De pekar på hur det svenska samhället via ett schablonmässigt bemötande inom socialtjänsten neutraliserar en kontroll av unga via våldsbruk, genom att bara hänvisa till kulturella förklaringar, och författaren menar att familjen; *“normaliseras som patriarkal och döttrarna som offer och därmed bemöts kvinnorna schablonmässigt”* (Fahlgren & Sawyer, 2005, s. 99).

Sammantaget har dessa texter inom kurslitteraturen en annan ingång till så kallat hedersvåld än i föregående avsnitt, där fokus istället ligger på konstruktionen av kulturella olikheter och vad detta får för

konsekvenser. Sett till intertextualitet så refererar texterna vid några tillfällen till samma källor, vilket också länkar samman dem diskursivt. I detta avsnitt har vi tagit upp Mattsson (2015), Fahlgren och Sawyer (2005), Wikström (i Meeuwisse & Swärd, 2013) och Eliassi (2015). Följande tabell benämner i vänstra spalten de texter som minst två av alla analyserade texter refererar till. Det vi kan se i tabell 1a är att Fahlgren och Sawyer (2005) har flest gemensamma referenser med övrig litteratur jämfört med de andra texterna vi har analyserat, och har däribland en gemensam med Wikström och tre med Mattsson. Detta innebär att tre av våra fyra texter som analyseras i detta avsnitt vid något eller några tillfällen refererar till samma källa.

Winther Jørgensen och Phillips (2002:73-74) menar på att detta sammanlänkar dessa texter diskursivt, alltså att texterna på något sätt diskursivt kommer att likna varandra efter att ha baserats på vissa gemensamma källor. Författarna nämner dock även att det inte behöver innebära att diskursen återges på samma sätt, utan att den nya texten både kan bli påverkad av diskurser i den hänvisade texten samt förnya dess diskurser. I och med att vi pekar på ett gemensamt budskap hos de nämnda texterna i detta avsnitt, då vi lyft likheter, ser vi dock att diskurser från hänvisade texter återges ganska snarlikt. Den text som saknar gemensam referens till övriga i tabell 1a är Eliassi (2015). Anledningen till att Eliassi saknar gemensamma referenser till övriga texter i tabell 1a kan tänkas vara att den är skriven på engelska och använder sig mestadels av engelska referenser, medan övriga texter är skrivna på svenska. I tabell 1b ser vi istället därför de delar av vårt analyserade material som refererar till samma författare snarare än specifik text, och då inkluderas även Eliassi i gemensamma referenser till övriga i detta avsnitt.

	Hydén i Meeuwisse och Sward	Ekström	Wikström i Meeuwisse och Sward	Mattsson	Höger & Sallnäs 2012	Laanemets	Andersson & Sallnäs 2012	Ghadimi	Fahlgren och Sawyer	Eliassi	Broberg	Socialstyrelsen 2010
Börjesson & Palmblad 2008	X		X			X						
Lander 2003	X			X								
Mattsson T. 2010	X	X				X						
Hill Collins 2000	X								X			
Laanemets 2002	X								X			
Gunnarsson & Schlytter 1999	X								X			
Schlytter 1999	X			X								
Andersson & Sward 2007					X							
Lundström & Sallnäs 2003							X					
Lagerberg & Sundelin 2000				X								
Petersson 2006				X			X					
Gilbert 1997								X				
Skeggs 2000				X								
Mattsson T. 2005				X		X			X			
McClintock 1995				X					X			
Ambjörnsson 2004								X				
de los Reyes et. al. 2002			X						X			
Schlytter 2004								X				
Thomsson 2002				X					X			
Dominelli 2002						X			X			
Essed 1991						X			X			
de los Reyes & Mulnarri 2005						X			X			

Tabell 1a, källor som 2 eller fler av de analyserade texterna refererar till.

	Mattsson	Hydén i Meeuwisse och Sward	Ekström	Laanemets	Sjöblom i Andersson & Sallnäs	Ekström	Broberg	Höger & Sallnäs	Socialstyrelsen 2010	Ghadimi	Fahlgren och Sawyer	Eliassi	Wikström i Meeuwisse och Sward
Butler J.	X	X									X		
Andersson G.		X						X				X	
Silverman D.				X									
Lundström T.					X								
Vinnerljung B.				X	X								
Payne M.					X								
Pease B.				X		X							
Fioya A. & Yrval-Davis N.				X		X							
Ahmadi N.							X		X				
Darvishpour M.								X	X				
Högåin S.								X	X				
Henriksson B.								X	X				
Sward H.					X			X	X				
Soydan H.								X	X				
Schierenbeck I.								X	X				
Shierup C-U								X	X				X
Okim SM										X			
Esping Andersen					X								

Tabell 1b, författare som 2 eller fler av de analyserade texterna refererar till.

Denna tabell visar alltså att Eliassi har refererat till samma författare som både Wikström (vid ett tillfälle) samt Fahlgren och Sawyer (vid två tillfällen). Fahlgren och Sawyer samt Mattsson har en gemensam punkt i denna tabell. Ovanstående visar på att det finns texter som sammanlänkar de analyserade texterna i detta stycke diskursivt, och därmed kan vi se en viss manifest (alltså direkt uttalad genom referenser) intertextualitet. Detta menar vi stärker vårt resultat, då vi vill peka på att dessa texter har ett snarlikt budskap och innehåll. Tabellernas resultat bekräftar detta, i och med att just den manifesta intertextualitet föreligger.²

Att prata eller inte prata om det som är känsligt

I vårt arbete med kurslitteraturen upptäckte vi vad vi vill kalla för en latent försiktighet inom talet om våld som härleds till kultur eller etnicitet. Att som forskare uttrycka sig om grupper i samhället kan vara känsligt med hänsyn till den maktposition forskaren befinner sig i (Ahrne & Svensson, 2011, s. 32). Med detta i åtanke har vi tolkat vissa meningsformuleringar som just försiktighet, vilket också innebär att det föreligger en låg modalitet i påståendena vi tar upp nedan. Vi tar dock även upp några alternativa tolkningsramar för citaten, då till exempel författarens teoretiska ansats kan påverka hur denne uttrycker saker och ting. De tecken på försiktighet vi kunde se urskiljes däremot av ett antal diskursmässiga formuleringar som författarna använder sig av i den lästa kurslitteraturen. Exempel på sådana formuleringar följer nedan. I det första exemplet tar vi upp hur författarna pratar om etnicitet som faktor för barnavårdsproblem. Under sida 20 nämner författarna att sambandet faktorerna emellan försvinner då man tar hänsyn till socioekonomisk bakgrund. Under sida 21 nämns dock återigen etnicitet som en viktig faktor.

“När det gäller den tredje faktorn, etnicitet, kan man konstatera att det finns en koppling mellan utländsk bakgrund och barnavårdsproblem, men om man tar hänsyn till socioekonomisk bakgrund försvinner sambandet.” (Andersson & Sallnäs, 2012, s. 20)

“Klass, kön och etnicitet är viktiga faktorer för att beskriva vilka som kommer i kontakt med social barnavård”. (Andersson & Sallnäs, 2012, s. 21)

Det som alltså händer i ovanstående citat, vilka det endast skiljer en sida emellan, är till en början att kopplingen mellan faktorn etnicitet och kontakt med social barnavård avvisas som ett icke signifikant samband när det kontrolleras gentemot socioekonomisk bakgrund. Detta sker även med hög modalitet, det konstateras att sambandet *“försvinner”*. På nästa sida har författarna däremot använt sig av etnicitet som faktor igen, och även detta påtalas med hög modalitet. Ordet *“är”* används för att påtala att etnicitet är en av tre nämnda viktiga faktorer i samband med social barnavård. Därmed har hög modalitet använts i motsäggande påståenden; sambandet avvisas till viss del, och används trots detta senare igen med hög modalitet. Detta ser vi som ett tecken på den försiktighet vi påtalar. Författarna vill använda sig ett visst samband, men väljer även att till viss del lyfta fram på det sätt sambandet avvisas enligt en kvantitativ metod.

Vi vill även visa på ett annat exempel gällande försiktighet, där författaren hänvisar till *“så kallade »hedersbrott«*” (Ghadimi, 2007, s. 42). Detta visar på en försiktighet kring att benämna fenomenet med just ordet *“hedersvåld”*.

² Analyserade texter i detta avsnitt:

Wikström, H. i Meeuwisse, A & Swärd, H. (2013).- Termin 1 (Introduktion till socialt arbete), termin 3 (Socialt arbete och sociala problem samt fältstudier), termin 6 (Forskningsplanering)

Mattsson, T. (2015).- Termin 5 (Delkurs 1)

Eliassi, B. (2015). - Termin 5 (Delkurs 2)

Fahlgren, S. & Sawyer, L. (2005)- Termin 1 (Sociologi för socialt arbete)

“Så kallade »hedersbrott« kan betraktas som utifrån familjens / släktens ståndpunkt som ett resultat av misslyckad kontroll av den enskildes sexualitet och inte kontrollen i sig.” (Ghadimi, 2007, s. 42)

Vi ser i citatet att orden “så kallade” används. Detta kombinerat med att placera ordet därpå inom vinkelcituationstecken, alltså »«, gör att modaliteten i framställningen av hedersbrott som existerande blir låg. Orden “kan betraktas som” i övre citatet, minskar även modaliteten i meningen, då det implicit föreslår att det även kan finnas alternativa tolkningar eller sanningar. Sammanfattat visar detta på en försiktighet kring att uttalat benämna så kallat hedersvåld som existerande. Detta sker fler gånger i kurslitteraturen. Ghadimi (2007) är en av de fem texter av vårt analyserade material som använder sig av begreppen “så kallat hedersrelaterat våld” samt “så kallade hedersbrott”, jämsides Ekström (2012), Fahlgren och Sawyer (2005), Wikström (i Meeuwisse och Swärd 2013) samt Socialstyrelsen (2010). Wikström och Ghadimi är dock de enda texter som använder något av begreppen själva, då övriga använder begreppen i refererade stycken från andra författare. Se bilaga 3.

I Ghadimis text är det vidare intressant att se till transitiviteten, då författaren använder sig av ordval som skärmar läsaren från att förstå vem som uttalar något. I följande citat används ordet “betraktas”, vilket lämnar det öppet för en tolkning av exakt vem som betraktar.

“Den kvinnliga sexualiteten och särskilt bevarandet av oskulden betraktas som en grundläggande och explicit markör för ärbarhet och heder” (Ghadimi, 2007, s. 22)

Sett till transitiviteten saknar vi alltså i citatet ett subjekt som “betraktar”, och det framstår därmed som att betraktandet sker ur intet. Detta hade kunnat vara formulerat som “betraktas av”, och då hade en ansvarig för betraktandet av den kvinnliga sexualiteten som en markör för heder framförts. Detta kan också handla om en viss försiktighet, om det anses känsligt att peka ut en grupp som ansvarig för ett visst fenomen. Detta återkommer vi även till senare.

Ytterligare exempel på försiktighet inom diskursen ser vi i Laanemets et al (2013) artikel, använd under VFU- kursen på termin 5. Artikeln bygger på en intervjustudie kring hur socialarbetare frikopplar och sammankopplar sig till frågor kring strukturellt våld, etnicitet och maktordningar. Texten tar upp svårigheter som finns med att tala om mäns våld mot kvinnor och visar på en explicit socialkonstruktionistisk infallsvinkel. I följande citat ser vi hur det socialkonstruktionistiska tas upp;

“Föreställningar relaterade till kropp, kultur, språk, nationell bakgrund, religion etc. samverkar på olika sätt i konstruktionen av etnicitet och kön” (Laanemets et al., 2013, s.170)

I citatet presenteras en syn på föreställningar som påverkande av en social konstruktion, vilket pekar på en socialkonstruktionistisk utgångspunkt i texten (jfr Burr 2015). Detta kopplar vi även till viss del till den socialkonstruktionistiska ansats vi tycker oss se de texter vi tagit upp i detta avsnitt. Hur vi kopplar detta till försiktighet har att göra med hur en socialkonstruktionistisk ansats påverkar uttalandet kring sanningar, alltså modaliteten. I och med att sanningar om omvärlden enligt socialkonstruktionismen är föränderliga och påverkas av den kontext den befinner sig i, kan det också tänkas medföra svårigheter att uttala dessa typer av sanningar med hög modalitet. Därmed kan de sätt att uttrycka sig på som vi tagit upp ovan, som användningen av orden “betraktas som” och “så kallade”, både ses

som ett tecken på att uttrycka sig med försiktighet om sådant som är känsligt, men också ett tecken på en viss socialkonstruktionistisk ansats som i sig ifrågasätter existerandet av fenomenen.³

Osynliggörande och benämningar av offer och gärningsman

I detta avsnitt vill vi dels ta upp hur agens relaterat till våld ofta nominaliseras. Nominalisering innebär att agerandet i handlingen görs om och tas bort, och handlingen förvandlas till ett substantiv (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). I kurslitteraturen innebär detta att gärningsmannen försvinner ur bilden och våldet framförs som ett i sig självt existerande fenomen, vilket är återkommande i kurslitteraturen (se bilaga 3 samt tabell 2 till 5). Detta kan ske på olika sätt, men kan till exempel ses i de fall när något av begreppen "hedersrelaterat våld", "hedersvåld", "hedersmord" eller liknande nämns utan att vidare förklaras eller problematiseras. Detta går att se i Sjöbloms kapitel i Höjers et al. (2012) bok. Hedersvåld är i citatet beskrivet som "en upptäckt", på samma sätt som man kan upptäcka en ny stad eller en restaurang.

"Flickor med invandrarbakgrund har fått ökad uppmärksamhet inom den sociala barnvården. En möjlig förklaring till det kan bero på upptäckten av hedersvåld i samhället". (Sjöblom i Höjer, Sallnäs & Sjöblom, 2012, s. 136)

Om vi ser vi till transitiviteten ser vi att subjekt för våldshandlingen saknas, då ingen typ av gärningsman benämns, och våldet "bara finns". Handlingen i själva våldet försvinner i och med osynliggörandet av gärningsman, och ingen presenteras som ansvarig. Användandet av denna framställning av våldet gör också fenomenet till ett objekt man råkar utsättas för, snarare än en våldshandling som en människa utsätter en annan människa för.

En annan variant ser vi i följande citat. Så kallat hedersvåld nämns två gånger i Socialstyrelsens rapport, vilket sker utan att vidare förklara eller problematisera fenomenet. Första gången det nämns är då de talar om hur kunskapsbrister kan leda till rädsla bland personal;

"Rädsla eller begränsad kunskap kan också leda till att man antingen ingriper för lite eller skenar iväg (t.ex. kring hedersrelaterade frågor)". (Socialstyrelsen, 2010, s. 41)

Meningen framställer "hedersrelaterade frågor" som ett objekt, utan varken gärningsman, offer eller handling. "Hedersrelaterade frågor" varken förklaras, problematiseras, eller benämner vilka som skulle vara inblandade i dessa frågor, utan begreppet nämns endast kort i en mening. Detta skapar en form av nominalisering av fenomenet. Andra gången så kallat hedersrelaterat våld och förtryck nämns är enbart i en beskrivning av vad som ingår i Mångkulturellt centrum i Botkyrka och Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitets verksamhetsområde (förkortat NCK).

Tabell 2 visar på en del av den ordräkning som skett på all analyserad text. I tabell 2 till 5 inkluderas i spalt A, B och C (med dess utökade rubriker), liksom förklarar under urval, all analyserad kurslitteratur. Spalt A och B berör samma sju texter men olika delar, och spalt C berör övriga fyra analyserade texter. I rubrikerna till vänster i tabellerna ser vi de typer av benämningar som tabellen gäller; i detta fall (tabell 2) hur många gånger endast våld nämns (utan gärningsman eller offer), samt de gånger våld nämns tillsammans med gärningsman och offer. När vi skriver till exempel "sker i 6 av 7 texter" syftar vi till hur ordräkningen skett på alla 7 texter den aktuella spalten gäller, men att benämningen

³ Analyserade texter i detta avsnitt:

Andersson, G., & Sallnäs, M. (2012) i Höjer, M. Sallnäs, & Y. Sjöblom- Termin 3 (Socialt arbete och sociala problem)

Ghadimi, M. (2007)- Termin 4 (Barn och familj)

Laanemets, L., Mattsson, T., & Nordling, V., (2013).- termin 5 (Delkurs 1)

endast sker i 6 av de 7 texterna. Vilka dessa texter är specifikt kan ses i den utvidgade tabellen i bilaga 3. Våld benämns utan gärningsman kan vi se sker i både ruta A1, B1 och C1, och är alltså relevant för all kurslitteratur oavsett vilken typ av våld, hedersrelaterat eller inte, som benämns. Däremot finns det endast två texter där både just så kallat hedersvåld, offer och gärningsman benämns i samma mening. Detta sker i Fahlgren och Sawyer (2005, s.99) samt Ekström (2012, s.61), se ruta A2 och C2. I dessa två texter förekommer det endast en gång per text. Detta jämfört med de 101 gånger det förekommer att våld, gärningsman och offer nämns i samma mening i de texter som handlar om “icke hedersrelaterat våld” (se ruta B2).

Tabell 2

Ordräkning av offer, gärningsman och våld i samma mening, respektive endast benämning av våld i allt analyserat material. (se utvidgad tabell i bilaga 3 samt variationer av förekommande ord i bilaga 4).

	A: Texter som benämner heder (och har en jämförande del som berör icke hedersrelaterat våld)	B: Texter som benämner våld utan heder (och har en jämförande del som berör så kallat hedersrelaterat våld)	C: Texter som endast behandlar en hedersrelaterad kontext
1: Våld nämns utan gärningsman eller offer	47 ggr /sker i 6 av 7 texter	217 ggr /sker i 6 av 7 texter	5 ggr /sker i 4 av 4 texter
2: Våld med gärningsman och offer	1 ggr /sker i 1 av 7 texter	101 ggr /sker i 6 av 7 texter	1 ggr /sker i 1 av 4 texter

I ett citat från Eliassi ser vi till ett exempel på när så kallat hedersvåld, gärningsman och offer benämns, men inte räknats med som det i tabellen. Vi anser inte att meningen kvalificerar som ett sammanhang då offer och gärningsman benämns i samband med heder när meningen i sig ifrågasätter existerandet av det. Citatet är relevant för att påvisa hur meningen i sig ifrågasätter existerandet av muslimska mäns våldsutövande mot kvinnor på grund av kultur och religion genom ordet “*assumed*”.

“While Muslim men are assumed to use violence against women due to cultural and religious schemas, Swedish men are reduced to isolated and pathologized individuals outside cultural and religious settings.” (Eliassi, 2015, s. 565)

Följande exempel visar istället på hur icke hedersrelaterat våld vanligen beskrivs, där alltså både offer, gärningsman och våldshandling blir tydlig.

“Utgångspunkten för arbetet är att kvinnor och män inte nödvändigtvis innebär de tydligt åtskilda klientgrupperna: kvinnor som utsatts för mäns våld och män som utövar våld mot kvinnor.” (Laanemets et. al., 2013, s. 173, se ruta B2 i tabell 2)

Det framkommer tydligt vilka subjekten är och vad handlingen är, dvs män som utsätter kvinnor för våld. Transitiviteten blir därmed tydligare än i de exempel vi visat på ovan från texter gällande så kallat hedersvåld. Benämningen av fenomenet är oftast “mäns våld mot kvinnor” (se bilaga 3) vilket gör att benämningen av våldet i sig pekar ut en ansvarig. “Mannen” eller “män” blir i den här typen av meningsbyggnad subjektet som agerar, vilket också gör våldet till en handling och ett verb snarare än ett substantiv. Det är på så sätt tydligt att någon måste utföra våldet för att det ska existera, och där-

med ligger det även en form av ansvar i agerandet som inte finns på samma sätt när handlingen nominaliseras. Denna typ av beskrivning är alltså även mycket vanligare i texter som inte berör heder.

Andra former av osynliggörande sker till exempel i ett citat från Mattssons (2015) text, kvinnor beskrivs som "förtryckta", som något de är istället för något de utsätts för. Denna form av osynliggörande skiljer sig lite från ovanstående, då offer benämns, men fortfarande är gärningsman dold.

"För det andra väver konstruktionen samman etnicitet och femininitet, kvinnor med invandrarbakgrund konstrueras som mer förtryckta och mer utsatta för könsförtryck än svenska kvinnor" (Mattsson, 2015, s. 144)

Genom att använda begreppen "förtryckta" och "könsförtryck" skapas en bild av att förtryckandet infinner sig självt, och det framkommer alltså inte vem som förtrycker. För att tydliggöra gärningsman hade "förtryckta av" kunnat användas, t.ex. Detsamma sker i Meeuwisse och Swärds (2013) bok och Wikströms kapitel, där kvinnor benämns som "döda" och "misshandlade" istället för att dödas, eller misshandlade av, vilket tydligare skulle peka på en gärningsman.

"Numerärt har antalet döda och misshandlade kvinnor, unga och barn, inte konstaterats vara högre i relation till så kallat hedersrelaterat våld" (Wikström i Meeuwisse och Swärds, 2013, s. 332)

Det uttalas alltså inte att de omtalade kvinnorna, unga och barnen är dödade och misshandlade av någon, och därmed osynliggörs gärningsman. Att offer faktiskt benämns är dock mer ovanligt i de texter som talar om våld i en så kallad hedersrelaterad kontext i kontrast till de som talar om icke hedersrelaterat våld. Vem det är som utsätts för våldet eller förtrycket skrivs alltså ut i större utsträckning i den litteratur som inte berör heder. Tabell 3 visar den del av ordräkningen som berör offer. Till vänster ser vi att övre spalten (1), horisontellt sett, visar antal gånger endast offer benämns. Spalt 2, horisontellt sett, visar de gånger offer benämns ihop med våld. Sett till tabell 3 kan vi därmed se hur endast offer benämns hela 321 gånger, utspritt över alla 7 texter, enligt ruta B1. Denna ruta beskriver alltså en så kallad icke- hedersrelaterad kontext. Motsvarande benämning av endast offer sker endast totalt 39 gånger i ruta A2 och C2 ihop, de rutor som berör texter som beskriver en så kallad hedersrelaterad kontext.

Tabell 3

Ordräkning av allt analyserat material, gällande benämningar av endast offer samt offer i samband med våld (se utvidgad tabell i bilaga 3 samt variationer av förekommande ord i bilaga 4).

	A: Texter som benämner heder (och har en jämförande del som berör icke hedersrelaterat våld)	B: Texter som benämner våld utan heder (och har en jämförande del som berör så kallat hedersrelaterat våld)	C: Texter som endast behandlar en hedersrelaterad kontext
1: Endast offer nämns	28 ggr /sker i 6 av 7 texter	321 ggr /sker i 7 av 7 texter	11 ggr /sker i 2 av 4 texter
2: Våld med offer benämns (t.ex. kvinnomisshandel)	16 ggr /sker i 3 av 7 texter	162 ggr /sker i 5 av 7 texter	9 ggr /sker i 3 av 4 texter

Samma slutsats kan dras kring benämningarna av gärningsman. Vem som utför våldet eller förtrycket skrivs alltså återigen ut i mycket större utsträckning i de texter som berör en icke hedersrelaterad kontext. Sett till tabell 4 visas här att endast gärningsman nämns (utan offer) hela 84 gånger i de texter som har en icke- hedersrelaterad kontext, men endast totalt 32 gånger i de texter med en hedersrelaterad kontext.

Tabell 4

Ordräkning av allt analyserat material, gällande benämningar av endast gärningsman samt gärningsman i samband med våld (se utvidgad tabell i bilaga 3 samt variationer av förekommande ord i bilaga 4).

	A: Texter som benämner heder (och har en jämförande del som berör icke hedersrelaterat våld)	B: Texter som benämner våld utan heder (och har en jämförande del som berör så kallat hedersrelaterat våld)	C: Texter som endast behandlar en hedersrelaterad kontext
1: Endast gärningsman nämns	29 ggr /sker i 3 av 7 texter	84 ggr /sker i 7 av 7 texter	3 ggr / sker i 3 av 4 texter
2: Våld med gärningsman (t.ex. mäns våld)	3 ggr /sker i 1 av 7 texter	15 ggr /gäller 2 texter	4 ggr / sker i 1 av 4 texter

I detta avsnitt har vi alltså presenterat dels exempel på hur handlingen och gärningsmannen i våldet kan osynliggöras genom nominalisering, samt att gärningsman och offer oftare skrivs ut i de texter som berör en icke- hedersrelaterad kontext. Detta medför att både den som utsätter och den som utsätts för våld eller förtryck mer sällan ges utrymme eller syns i texterna när heder berörs.⁴

Olika orsaksförklaringar

I vårt arbete med kurslitteraturen har det framkommit i de fall där någon form av subjekt skrivs ut för våldshandlingen så förklaras så kallat hedersvåld oftare med strukturella orsaker. Detta ses dels genom de kollektiva begrepp som används för att beskriva fenomenet. Istället för utnämning av person som utför våldshandlingen så används ord som "*familj*" och "*släkt*". Vi tittar på ett citat ur Broberg et al. (2015), där alltså dessa kollektiva begrepp syns.

⁴ Analyserade texter i detta avsnitt:

Socialstyrelsen (2010)- Termin 3 (Socialt arbete och sociala problem)

Sjöblom, Y., (2012). In I. Höjer, M. Sallnäs, & Y. Sjöblom Termin 4 (Barn och familj)

Eliassi, B. (2015)- Termin 5 (Delkurs 2)

Ekström, V. (2012)- Termin 3 (Kvalitativa forskningsmetoder)

Fahlgren, S. & Sawyer, L. (2005)- termin 1 (Sociologi för socialt arbete)

Mattsson, T. (2015)- Termin 5 (Delkurs 1)

Wikström, H. i Meeuwisse, A & Swärd, H. (2013)- Termin 1 (Introduktion till socialt arbete), termin 3 (Socialt arbete och sociala problem samt fältstudier), termin 6 (Forskningsplanering)

“Hedersrelaterat våld har blivit en benämning som används i Sverige för våld som är sanktionerat av en utvidgad familj eller släkt och som riktas mot en familjemedlem som genom sitt beteende öppet utmanar familjens regler, normer och traditioner.” (Broberg et al., 2015)

Citatet beskriver hur *“hedersrelaterat våld”* begås i en struktur, snarare än att beskriva en specifik persons omständigheter. Här görs alltså de kollektiva begreppen *“utvidgad familj”* och *“släkt”* till subjekt för våldet, och orsaksförklaringar ligger på existerande strukturer inom familjen. I bilaga 4 förklaras att de strukturella orsaksförklaringar som nämns i samband med heder är bland annat *“hedersrelaterad kultur”*, *“hierarkisk familjestruktur”* och *“mäns investering i kulturella traditioner”* (se alla varierande begrepp i bilaga 4). Där ser vi även att de strukturella orsaker som nämns i samband med en icke-hedersrelaterad kontext hör samman med idén om ett patriarkalt samhälle, såsom *“mäns överordning och kvinnors underordning”*. Det är därmed en skillnad i de strukturella orsaker som nämns, där förstnämnda även hänvisas till familjestrukturer och kulturella traditioner utöver ett patriarkat. I tabell 5 ser vi därmed att det är förhållandevis jämnt i antal gånger som strukturer nämns som orsak mellan de texter som benämner våld utan heder (12 gånger) och de som benämner heder (totalt 13 gånger). Skillnaden ligger därmed i vilka strukturella orsaker som används, som förklarat ovan. Ser vi däremot till de gånger som kollektiva begrepp som *“familj”*, *“släkt”* och *“utvidgad familj”*, vilka alltså hänvisar våldet till familjestrukturer, används som subjekt för våldshandlingen ser vi en större skillnad. I hedersrelaterad kontext används sådan hänvisning totalt 18 gånger, medan familjestruktur i övrig litteratur endast hänvisas till en gång.

Tabell 5

Ordräkning av benämningar av hänvisningar till strukturella orsaker, samt benämningar av hänvisningar till kollektiva begrepp som ansvarig för våldet (se utvidgad tabell i bilaga 3 samt variationer av förekommande ord i bilaga 4).

	A: Texter som benämner heder (och har en jämförande del som berör icke hedersrelaterat våld)	B: Texter som benämner våld utan heder (och har en jämförande del som berör så kallat hedersrelaterat våld)	C: Texter som endast behandlar en hedersrelaterad kontext
1: Strukturer nämns som orsak	7 ggr /sker i 4 av 7 texter	12 ggr /sker i 3 av 7 texter	6 ggr /sker i 2 av 4 texter
2: Kollektiva begrepp görs till subjekt	16 ggr/ sker i 2 av 7 texter	1 ggr/ sker i 1 av 7 texter	2 ggr/ sker i 2 av 4 texter

Det finns delar av den analyserade litteraturen som förklarar fenomenet att tillskriva kulturella orsaker till just så kallat hedersvåld. Detta sker i följande utdrag ur Mattssons (2015) text, i vilket vi kan urskilja en förklaring kring hur individuella orsaksförklaringar som missbruk tillskrivs *“svenska”* våldstövare.

“I förståelsen av den svenska mannen som misshandlar fungerar alltså inte kultur som tolkningsraster, utan i stället blir missbruk eller psykisk sjukdom det som kan förklara varför män gör det som det som uppfattas som att normala svenska män inte gör.” (Mattsson, 2015, s.144)

Liknande sker även Fahlgren och Sawyer (2005) i sin text, då de i följande citat nämner hur så kallat hedersvåld genom att förklaras som *“kulturellt”* och *“naturaliserat”*, som av författarna senare förklaras innebära att det blir något naturligt tillhörande den nämnda gruppens kultur.

“De anhörigas kontroll av de unga kvinnorna genom våldsutövande tenderar att naturaliseras av det svenska samhället genom att förklaras som "kulturellt"” (Fahlgren & Sawyer, 2005, s. 99)

Det finns således texter som problematiserar hur man förklarar orsakerna till hedersvåld, men inga texter som genomgående beskriver alternativa orsaksförklaringarna eller gett målgruppen möjligheter att komma till tals. Fenomenet att tillskriva kulturella orsaker blir extra tydligt i kontrast till de texter som enbart behandlar våld i nära relationer, där individuella orsaker får ta större plats. I nedanstående citat ser vi till exempel att fattigdom, låg utbildning och beroende av försörjningsstöd spelar in situationen gällande barn som far illa.

“Det handlar ofta om familjer som lever i fattigdom, där föräldrarna eller den ensamstående mamman har låg utbildning och svag förankring på arbetsmarknaden, är beroende av försörjningsstöd och har svagt stödande nätverk. När därtill kommer problem som har att göra med t.ex. missbruk och våld, psykisk sjukdom eller intellektuell funktionsnedsättning, [...]” (Andersson & Sallnäs, 2012, s. 15)

Citatet kopplar samman förekomsten av våld med möjliga orsaksförklaringar eller omständigheter som många har med socioekonomisk samt psykosocial status. Detta sker genom förklarandet; *“det handlar ofta om”*, och därefter tas orsaksförklaringarna upp. Även i Brobergs (2015) text, som tidigare beskrivet tydligt kopplat samman våld inom *“den utvidgade familjen”* med normer och traditioner, visar i nedanstående citat på föräldrars misshandel av sina barn som kopplat till psykosociala och därmed individuella orsaksförklaringar.

“Erfarenheten visar att föräldrar som utsätter sina barn för omsorgssvikt och misshandel vanligtvis har egna svårigheter [...]. I befolkningsbaserade studier har man ofta lyft fram riskfaktorer som fattigdom, arbetslöshet och bristande utbildning hos föräldrarna, ensamt föräldraskap och att vara bosatt i områden med hög förekomst av kriminalitet och sociala svårigheter.” (Broberg et. al., 2015, s. 36)

Vi ser här tydligt att just individualiserade orsaksförklaringar presenteras som relevanta, i och med orden *“vanligtvis har egna svårigheter”*. *“Egna”* pekar på just individbaserade faktorer. Därmed ser vi en skillnad gentemot hur man talar om strukturella, kollektiva och kulturella orsaksförklaringar när det talas om så kallat hedersvåld.⁵

Diskussion

Den tidigare forskningen vi tagit del av har haft olika synsätt på så kallat hedersvåld, vilket vi även har kunnat urskilja i våra resultat i analysen av kurslitteraturen. Delar av tidigare forskning påvisar till exempel skapandet av den nationella självbilden genom binära oppositioner, där det svenska, alternativt *“vit europeiskhet”*, identifieras som det goda och jämställda, medan *“orienten”* eller *“det Andra”* identifieras som det dåliga och kvinnoförtryckande (Ålund och Ailinia 2011).

⁵ Analyserade texter i detta avsnitt:

Andersson, G., & Sallnäs, M. (2012), i I. Höjer, M. Sallnäs, & Y. Sjöblom - Termin 3 (Socialt arbete och sociala problem)

Broberg, A., Almqvist, K. & Tjus, T. (2015).- Termin 4 (Barn och familj)

Fahlgren, S. & Sawyer, L. (2005)- termin 1 (Sociologi för social arbete)

Mattsson, T. (2015)- Termin 5 (Delkurs 1)

Exempelvis Mohanty (2001:253) problematiserar i sin studie den homogena västerländska feminismen och hur kvinnor som utsätts för så kallat hedersvåld framställs som "Other". Detta menar hon skapar en bild av att alla kvinnor med liknande etniska bakgrund har samma kulturella tillhörighet och positionering gentemot männen i kulturen. Även Ålund och Ailinia (2011:44-57) menar att detta sätt att förenkla kulturer bidrar dels till polariseringen av sociala grupper och gör vissa personer till bärare av sin kulturer, då de grupperas samman genom att antas ha samma traditioner och beteenden utan att ta hänsyn till individuella skillnader. Vidare menar de även att man genom en förklaring med hänvisning till främst kultur missar att se så kallat hedersvåld är ett komplext fenomen som inte är oberoende av politik, socioekonomisk utsatthet eller stigma. Författarna pekar på att det således sker en uppdelning av våld och hedersvåld, vilka är baserade på stereotypa antaganden. Detta tas även upp i Carbins diskursteoretiska analys (2014) samt av Eliassi som talar om orientalism inom socialt arbete i sin studie baserad på djupintervjuer (2013). Båda nyss nämnda författare tar i sina texter upp liknande resonemang kring hur våld av och mot individer med specifik utländsk härkomst förstås och framställs. De menar att detta beskrivs med kulturella förklaringsmodeller, medan annat våld, eller våld som begås av och mot individer med endast svensk härkomst, beskrivs med sociala förklaringsmodeller där fler förklaringsfaktorer inkluderas (Carbin, 2014; Eliassi 2013).

Under våra resultat har vi påvisat att delar av kurslitteraturen gör denna typ av uppdelning av kulturer något som oftast även är sammanlänkat med uttalanden med hög modalitet. Utifrån den postkoloniala tankegången att denna typ av polarisering är negativ kan dessa delar av kurslitteraturen tåla att kritiseras då de kan reproducera synen på det "andra" som något hotfullt. En alternativ utgångspunkt kan vara den som Schlytter och Linell (2008) samt Eldén och Westerstrand (2003) framför kring hur separeringen av så kallat hedersvåld kontra "vanligt våld" är viktig för att inte missa aspekter ur den utsattes situation. Vi tänker även att om det är relevant att ta upp det som skiljer hederskontexten från andra omständigheter som Schlytter och Linell samt Eldén och Westerstrand tar upp, så kan texter som till exempel Broberg, gynnas av att även problematisera begreppet eller sina beskrivningar för att bredda den kunskap som förmedlas, då en mer nyanserad syn på orsaksförklaringar skulle uppstå. Ytterligare kopplingar som vi kan göra till tidigare forskning är även de texter som tas upp under rubriken "en kritisk syn på polariseringen" då de har argument som liknar den tidigare forskningen som talar om hur stereotypiska antaganden om kulturer kan leda till det stora fokuset på kulturella orsaker kan missa övriga faktorer i så kallade hedersvålds situationen (jfr Mohanty, 2001, s. 253, Ålund & Ailinia 2011, s. 44-57, Carbin 2014, Eliassi 2013).

Sammanfattat tycks kurslitteraturen vara nästintill lika splittrad som i tidigare forskning och den litteratur om inte valt att ta en direkt ställning har vi diskuterat under rubriken som berör det vi kallat för en "försiktighets diskurs". Som vi tagit upp under resultat kan vissa försiktighetsåtgärder ha att göra med författarnas socialkonstruktionistiska ansats, som kan tänkas försvåra uttalanden med hög modalitet, samt att ämnet kring så kallat hedersvåld är laddat vilket försvårar möjligheter att uttala sig öppet om det. De olika delarna i forskningsfältet lyfter fram olika positiva och negativa konsekvenser av att prata om så kallat hedersvåld, och i processen med att vilja synliggöra och kritisera våldet kan det bli svårt eller oundvikligt att inte särskilja det. Vi tänker oss även att detta kan höra ihop med hur försiktig kurslitteraturen har varit med att lyfta fram offer och gärningsman i samband med just så kallat hedersvåld, då det riskerar att peka ut en grupp och bidra till den polarisering som bl.a. Carbin (2014) kritiserar. När hon talar om hur synliggörandet av hedersvåld kan bidra till stigmatisering av de inblandade. Därför är en möjlig förklaring till osynliggörandet av offer och gärningsman i kurslitteraturen ett försök att ta hänsyn till den grupp som berörs.

Osynliggörandet av offer och gärningsman är något som förekommer nästan genomgående i all kurslitteratur. Detta sker dels genom att helt ta bort personer från våldshandlingar och nämna så kallat hedersvåld utan vidare förklaring eller problematisering, eller genom bruket av nominalisering. Vi

fann i litteraturen som berör så kallat hedersvåld sammantaget endast 2 texter som tydligt benämner våldet, offret och gärningsmannen i samma mening jämfört med 101 gånger då det berör annat våld. Detta kan utöver försiktighet även härledas till att man i frågor om så kallat hedersvåld oftare talar om kulturella och kollektiva förklaringsmodeller, där det talas om traditioner, familjehierarkiska modeller och kollektivet snarare än enskild individ. Kollektiva begrepp som subjekt tänker vi även lättare blir något abstrakt och ansiktslöst jämfört när enskild individ ansvarar för en handling. Det är därmed relevant att diskutera huruvida det faktiskt är av vikt att lyfta fram strukturella orsaker och de kollektiva aspekterna av våldet, eller om detta medför risk för att individuella orsaker och faktorer som psykosociala problem, socioekonomiska, psykiska problem, segregering etc. helt förbises.

Till skillnad från de studier som vi beskrivit under avsnittet kring tidigare forskning, inriktar sig vår studie på den kurslitteratur som blivande socionomer får ta del av under sin utbildning vid Stockholms Universitet. Den studie som vi anser gjort detta tidigare har haft möjlighet att göra detta i mycket större skala och sett till utbildning för inom fler yrkeskategorier och därmed kunnat täcka ett större fält (Wilhelmsson, 2009). Studien är dock 10 år gammal, och vad vi kan se saknas en nulägesrapport gällande just hur fenomenet kring hedersrelaterat material konstrueras och talas om i kurslitteratur för socionomer. Vi har inte haft möjlighet att täcka ett lika stort område, men vi hoppas ändå kunna bidra med värdefulla resultat för den utbildning vid det universitetet vi undersöker.

Givetvis är fenomenet hedersrelaterat våld komplext, och all tidigare forskning vi tagit del av samt de texter vi analyserat tar upp många viktiga aspekter. Vi tror inte heller att det är ett vinnande koncept att helt och hållet bortse från att så kallat hedersvåld visar sig på annat sätt än det mot kvinnor av enbart svensk härkomst, och menar inte heller att förminska utsattas förstahandsberättelser kring det. Risken i hänvisningen till endast kultur tycks enligt forskningsfältet ligga i de antaganden man som socialarbetare kan göra kring dessa kvinnor genom att framställa dem som ”de kollektiva andre”, där de alla antas ha liknande problembeskrivningar som utmynnar ur kulturen de härstammar från. ”Hedersvåld” är inte en självklar eller given kategori av våld. Det är snarare motsatsen, då ”hedersvåld” inbegriper problematiska antaganden.

I vårt arbete har vi använt delar av den kritiska diskursanalysen som metod. Vi har fokuserat på den textuella nivån, som också har gett oss verktygen modalitet, intertextualitet och transitivitet för att analysera materialet och förstå på vilket sätt som språket bidrar till en konstruktion av fenomen. Detta har varit bra utgångspunkter för att förstå materialet. Nackdelen med detta kan tänkas vara att resultaten är mycket beroende av vår tolkning av både modalitet och transitivitet, samt vad som sägs i texterna, och då vi befinner oss i ett kontext där vi kan tänkas vara påverkade av olika rådande diskurser i samhället, så kan även våra tolkningar vara färgade av dessa. Vi kompletterade diskursanalysen med en ordräkning, som kan kritiserats i och med att den är gjord manuellt. Detta skapar utrymme för felaktigheter. Däremot var den mycket användbar för att beskriva större delar av litteraturen på ett effektivt sätt.

Förslag på vidare forskning

Det vi missat under vårt arbete är den kurslitteratur som tas upp under kursen som specifikt uttalat handlar om hedersrelaterat våld. En tanke skulle kunna vara att de som väljer att arbeta med fenomenet efter examen också väljer att läsa den kursen. Det skulle därmed vara intressant att vid vidare studier se till hur denna kurs beskriver fenomenet våld och så kallat hedersvåld. I övrigt ser vi ett behov av mer kunskap om så kallat hedersvåld ur den berörda gruppens perspektiv. I den litteratur (både tidigare forskning och den analyserade kurslitteraturen) har den omtalade gruppen fått lite eller inget utrymme att komma till tals. Detta gäller även vårt egna arbete. Genom att låta målgruppen komma till tals kan man kanske se deras behov, och se ifall särskiljningen av så kallat hedersvåld från ”annat” våld mot kvinnor och barn har ett syfte. Det skulle också vara intressant att undersöka de skäl förutom

kulturen kan finnas för bruket av våld i en så kallad hederskontext. Förstår man detta så kanske man kan skapa en förståelse av så kallat hedersvåld som inte riskerar ett vidare kulturellt skillnadsskapande som vi anser riskerar att synen på fenomenet blir deterministiskt och etnocentrisk.

Referenser

- Ahmadi, N. & Lönnback, E-B. (2005) ”Teorier och begrepp”. I: Ahmadi, N. & Lönnback, EB. (red.) *Tvärkulturellt socialt arbete – Av socialarbetare för socialarbetare*. (FoU-rapport 2005: 5). Stockholm: AWJ.
- Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Ben-Ari, A., Strier, R. (2010). Rethinking cultural competence: What can we learn from Levinas? *British journal of social work* (40), 2155-2167.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Burman, E., Smailes, S.L. & Chantler, K. (2004). "Culture" as barrier to service provision and delivery: domestic violence services for minoritized women. *Critical Social Policy*. 24(3), 332-357. Från <https://doi.org/10.1177/0261018304044363>
- Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. London: Routledge.
- Burr, V. (2015). *Social constructionism*. London: Routledge.
- Carbin, M. (2014). The requirement to speak: Victim stories in Swedish policies against honour-related violence. *Women's Studies International Forum*, 46, 107–114.
- de los Reyes, P. (2003). *Patriarkala enklaver eller ingenmansland?: våld, hot och kontroll mot unga kvinnor i Sverige*. Norrköping: Integrationsverket.
- Eduards, M. (2007). *Kroppspolitik: Om Moder Svea och andra kvinnor*. Stockholm: Bokförlaget Atlas.
- Eldén, Å. & Westerstrand, J. (2003). Hederns försvarare. Den rättsliga hanteringen av ett hedersmord. *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 3(4).
- Eliassi, Barzoo (2013) Orientalist Social Work: Cultural Otherization of Muslim Immigrants in Sweden. *Critical Social Work*. 14(1), 32-47.
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. London: Longman.
- Healy, K. (2014). *Social Work Theories in Context: creating frameworks for practice*. Houndsmills, Basingstoke, Hampshire; Palgrave Macmillan
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Loomba, Ania (2008). *Kolonialism/Postkolonialism: en introduktion till ett forskningsfält*. 2. uppl. Stockholm: Tankekraft
- Mohanty, C.T. (2001). Under Western eyes: feminist scholarship and colonial discourses. *Media and cultural studies*. 462-487.

Morley, D., Chen, K. & Hall, S. (Ed.). (1996). *Stuart Hall: critical dialogues in cultural studies*. London: Routledge.

Neumann, Iver B. (2003). *Mening, materialitet, makt: En introduktion till diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Schlytter, A. & Linell, H. (2008). *Hedersrelaterade traditioner i en svensk kontext: en studie av omhändertagna flickor*. Sollentuna: fNordväst i Stockholms län.

Sverige. Socialstyrelsen (2013). *Vänd dem inte ryggen: utbildningsmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Thörn, H., Eriksson, C. & Eriksson Baaz, M. (red.) (1999). *Globaliseringens kulturer: den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa.

Wilhelmsson, M. (2009). "Sanning" och konsekvens: en diskursanalys av utbildningsmaterial kring så kallat hedersrelaterat våld. Sundsvall: Mittuniversitetet.

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage.

Ålund, A. & Alinia, M. (2011). I skuggan av kulturella stereotyper: perspektiv på forskning om genus, jämställdhet och etniska relationer i Sverige. *Sociologisk forskning* 48(2), 43-64.

Lagrum

SFS 2001:453 Socialtjänstlagen. Hämtad den 18 maj, 2019, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453?fbclid=IwAR3_XUsLamxdwvwbeQgmG9oYestrxt5IAMIqRFTHlw7pu8eP9IZCIOKymE

SFS 2012:776. Lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453). Hämtad den 20 maj, 2019, från <http://www.lagboken.se/files/SFS/2012/120776.PDF>

Bilaga 1

Analyserat material (ej referenslista)

Från termin 1;

Fahlgren, S. & Sawyer, L. (2005) Maktrelationer och normaliseringsprocesser i välfärdsstaten. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 2-3.

Från termin 3;

Andersson, G., & Sallnäs, M. (2012). Social barnavård och barns utsatthet. In I. Höjer, M. Sallnäs, & Y. Sjöblom (Eds.), *När samhället träder in - barn, föräldrar och social barnavård* (pp. 13-30). Studentlitteratur AB.

Ekström, V. (2012). Inte bara kvinna: Våldsutsatta kvinnor och deras behov av stöd - konstruktioner och komplikationer i svenskt offentligt tryck. *Retfærd. Nordisk Juridisk Tidskrift*, 35(3), s. 51-68

Hydén M., i Meeuwisse, A & Swärd, H. (2013). Perspektiv på sociala problem. (2. omarb. utgåvan). Stockholm: Natur & Kultur. Kap. 15

Wikström, H. i Meeuwisse, A & Swärd, H. (2013). Perspektiv på sociala problem. (2. omarb. utgåvan). Stockholm: Natur & Kultur. Kap. 16

Socialstyrelsen (2010) Interkulturellt socialt arbete s. 25-53

Från termin 4;

Broberg, A., Almqvist, K. & Tjus, T. (2015). Klinisk barnpsykologi: utveckling på avvägar. Stockholm: Natur och kultur. Kap 1-2, 5-7, 9, 12-13 och 18.

Ghadimi, M. (2007) Om kravet på oskuld: En studie av flickors respektive pojkars föreställningar. *Socialvetenskaplig tidskrift*, vol 14, pp 20-46

Sjöblom, Y., (2012). In I. Höjer, M. Sallnäs, & Y. Sjöblom (Eds.), *När samhället träder in - barn, föräldrar och social barnavård* (pp. 13-30). Studentlitteratur AB.

Från termin 5;

Eliassi, B. (2015). Constructing Cultural Otherness Within the Swedish Welfare State: The Cases of Social Workers in Sweden. *Qualitative Social Work*, 14(4), 554–571. <https://doi.org/10.1177/1473325014559091>

Laanemets, L., Mattsson, T., & Nordling, V., (2013). Frikoppling, sammankoppling och besvärliga maktrelationer i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 20:3-4, s. 168-185

Mattsson, T. (2015). *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis*. (2. uppl.) Malmö: Gleerups Utbildning.

Bilaga 2

Kartläggning av all kurslitteratur (ej referenslista)

Ej analyserat material:

Våld eller hedersvåld nämns, men för kort för att kunna analyseras;

Meeuwisse, A. & Swärd, H. (2013). Vad är ett socialt problem? I: A. Meeuwisse & H. Swärd (red.). Perspektiv på sociala problem. (2., omarb. utg.) Stockholm: Natur & kultur. Termin 1+6.

Börjesson, M. & Rehn, A. (2009). Makt. Stockholm: Liber. (128s.) Sida 35- 36. Termin 1.

Barlow C. & Barry L. Hall (2007) 'What about Feelings?': A Study of Emotion and Tension in Social Work Field Education, *Social Work Education*, 26:4, 399-413, DOI: [10.1080/02615470601081712](https://doi.org/10.1080/02615470601081712)
Termin 5.

Danermark, B. (2013). 'Socialt arbete och kunskap - Tre metateoretiska mönster' i Blom, B., Morén, S. & Nygren, L. (red). Kunskap i socialt arbete. Stockholm: Natur & Kultur, sid. 32-47. Termin 6.

Brown, S. M., Begun, S., Bender, K., Ferguson, K. M., & Thompson, S. J. (2015). An exploratory factor analysis of coping styles and relationship to depression among a sample of homeless youth. *Community mental health journal*, 51(7), 818-827. Termin 6.

Nikku, N. (2013). Uppsätsetik – om etisk problematik i studenters självständiga arbeten. *Högre utbildning*, 3(2), 103-116. Termin 6.

Fenomenen benämns endast ur en rättsdogmatisk aspekt

Wennberg, S. (2017). *Introduktion till straffrätten*. (Elfte upplagan). Stockholm: Wolters Kluwer. Termin 2.

Lundström, T. & Leviner, P. (2017). *Tvångsvård av barn och unga - rättigheter, gränzoner och utmaningar*. Stockholm: Wolters Kluwer. Kap 1,5-8. Termin 4.

Samhälleliga maktstrukturer och diskriminering diskuteras, men våld nämns inte

Börjesson, Mats & Rehn, Alf (2009). Makt. Stockholm: Liber. (128s.)

Payne, M (2015). Modern teoribildning i socialt arbete. Stockholm: Natur och kultur. Del 2, ej kap 10. Termin 3.

Gunnarsson, E. & Szebehely, M. (red.) (senaste upplagan) *Genus i omsorgens vardag*. Malmö: Gleerup.(valda delar, ca 100s). Termin 4.

Herz, M. & Johansson, T. (2015). Det professionella mötet: en grundbok. Lund: Studentlitteratur. Termin 5.

Healy, K. (2014). Social work theories in context: creating frameworks for practice. (2 ed.) Basingstoke: Palgrave Macmillan. Termin 5.

Regnö, K. (2013). Det osynliggjorda ledarskapet: kvinnliga chefer i majoritet. Diss. Stockholm : Kungliga Tekniska högskolan, 2013. Stockholm. Termin 5.

Torres, S., Olaison, A., & Forssell, E. (2015). Biståndshandläggare om möten med sent-i-livet-invandrade äldre : - inblick i hur en institutionell kategori skapas. Socialvetenskaplig tidskrift, 22(1), 44–62. Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:esh:diva-4831> Termin 5.

Våld pratas om, men ur en aspekt som gör att vi inte kan använda det (t.ex. att man talar endast talar om insatser, inte själva våldet)

Andersson, G., Bons, T., Bringlöv, Å., Östberg, F. (2017) Samverkan för barn med funktionsnedsättning i socialt utsatta familjer. FoU Södertörns skriftserie nr 154/17 Termin 3

Cederborg, A-C. (2010). Att intervjua barn – vägledning för socialsekreterare. Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2010:4. Termin 4.

Överlien, C. (2012). Våld i hemmet – barns strategier. Malmö: Gleerups. Kap 4 och 5. Termin 4.

Jönson, H. (2008). Att studera sociala problem som perspektiv. (Working paper-serien; Nr 6). Socialhögskolan, Lunds universitet. Termin 6

Litteratur som varken nämner våld, heder eller kulturella strukturer

Termin 1;

Backman, J. (2008). Rapporter och uppsatser. Lund: Studentlitteratur.

Bergmark, Å. (2014) Ekonomiskt bistånd under socialtjänstlagen – en period av ökad restriktivitet och skärpta villkor. I: Pettersson, U. (red.). Tre decennier med socialtjänstlagen. Malmö: Gleerups.

Ejrnæs, M. & Kristiansen, S. (2013). Perspektiv på sociala problem i USA och Skandinavien. I:A. Meeuwisse & H. Swärd (red.). Perspektiv på sociala problem. (2., omarb. utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Bergmark, A. (2014) Medikalisering som evidensbaserings- om nedmonteringen av ett socialt

perspektiv på missbruksproblem. OBS, endast s.69-70. I: Pettersson, U. (red.). Tre decennier med socialtjänstlagen. Malmö: Gleerups.

Johansson, T. & Herz, M. (2016). Mötets många ansikten – när professionella möter klienter. I: A. Meeuwisse, H. Swärd, S. Sunesson & M. Knutagård (red.) Socialt arbete: en grundbok. (3., [rev.och utök.] utg.) Stockholm: Natur och kultur.

Lundström, T. & Sunesson, S. (2016) Socialt arbete utförs i organisationer. I: A. Meeuwisse, H. Swärd, S. Sunesson & M. Knutagård (red.) Socialt arbete: en grundbok. (3., [rev.och utök.] utg.) Stockholm: Natur och kultur.

Lundström, T. & Sallnäs, M. (2014) Social barnavård under 30 år – mer av samma eller något nytt? I: Pettersson, U. (red.). Tre decennier med socialtjänstlagen. Malmö: Gleerups.

Purdue OWL (2015). Reference List: Electronic Sources (Web Publications) [Elektronisk resurs]. Tillgänglig på <https://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/10/>

Sunesson, S. (2013). Sociala problem och samhällsbekymmer i historien. I A. Meeuwisse & H. Swärd (red.). Perspektiv på sociala problem. (2., omarb. utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Szebehely, M. & Trydegård, G-B. (2014) Hur mycket självbestämmande ryms det i skälig levnadsnivå? Socialtjänstens visioner och äldreomsorgens realiteter. I: U. Pettersson (red.). Tre decennier med socialtjänstlagen. Malmö: Gleerups.

Andersson, G. (2013) Reflektioner om dilemman i social barnavård. Socialvetenskaplig tidskrift 2, 93-107.

Skogens, L. (2009) Socialbidragstagare med alkoholproblem – vad gör socialtjänsten? Socionomens forskningssupplement 25, 54-64.

Szebehely, M. & Trydegård, G-B. (2012) Home care for older people in Sweden: a universal model in transition. Health and Social Care in the community 20(3), 300-309

Agell, A. & Malmström, Å. (reviderad av Ramberg, C.), Malmströms Civilrätt (senaste upplagan). Följande delar ska läsas: kap. 1-2, 3, 4, 11.3.3 och 16-18 (s. 23-27, 29-31, 31-35, 35-41, 45-51, 53-67, 89-118, 252-258, 369-403).

Derlén, M., Ingmanson, S. & Lindholm, J., Grundläggande EU-rätt (senaste upplagan). Följande delar ska läsas: kap. 1-5 och 13-14 (s. 10-46, 112-137).

Fisher, D., Mänskliga rättigheter: En introduktion (senaste upplagan). Följande delar ska läsas: hela boken (s. 13-46, 75-81 ingående, och s. 46-75 samt 81-88 översiktligt).

Hammarberg, T., Mänskliga rättigheter: Konventionen om barnets rättigheter (senaste upplagan). En skrift från Utrikesdepartementet, UD, som finns att ladda ner i Mondo).

Hydén, H. & Hydén, T., Rättsregler: En introduktion till juridiken (senaste upplagan). Följande delar ska läsas: kap.1-5, 6 och 7-9 (s. 11-73, 113-172).

- Olshed, M., Hyresjuridik för socionomer (senaste upplagan). Följande delar ska läsas: kap. 1-13 (s. 11-136, dvs. hela boken men med fokus på hyreslagens bestämmelser rörande bostadshyra, inte reglerna om bostadsrättslägenheter).
- Hollander, A. & Alexius Borgström K. (red.), Rättsdogmatik, Juridik och rättsvetenskap i socialt arbete (senaste upplagan). Utdrag ur kap. 2 ska läsas (s. 1-10)
- Asplund, Johan. (1987). Om hälsningsceremonier, mikromakt och asocial pratsamhet. Göteborg: Korpen förlag. (75 sid.)
- Engle, John (2012). McDonaldization: An Analysis of George Ritzer's Theories and Assertions. *Journal of Peace, Prosperity and Freedom*, 2012(1), pp. 113-123. (10s.)
- Link, B.G., & Phelan, J.C. (2001). Conceptualizing Stigma. *Annual Review of Sociology*. sid. 363-385 (23 sidor).
- Lundberg, Kristian (2009). Yarden: en berättelse. Eslöv: Brutus Östlings bokförlag Symposion (140s.)
- Andersson, G., Bülow, P., Denhov, A. & Topor, A. (2016). Från patient till person. Lund: Studentlitteratur. Kap. 1,2,3,7,8, 122 s.
- Denhov, A. (2007). Hjälpan relationer i psykiatrisk vård – en litteraturöversikt. Stockholm: FoU-enheten. Psykiatri Södra.
- Hwang, P., Lundberg, I., & Smedler, A-C. (red) (2012). Grunderna i vår tids psykologi. Stockholm: Natur och Kultur.
- Larsson, S. & Sohlberg, P. (2014). Socialpsykologi för socialt arbete. Lund: Studentlitteratur.
- Ljungberg, A., Denhov, A., & Topor, A. (2015). The Art of Helpful Relationships with Professionals: A Meta-ethnography of the Perspective of Persons with Severe Mental Illness. *Psychiatric Quarterly*, 86(4), 471-495. DOI: 10.1007/s11126-015-93475
- Piiva, K. (2005). Normalitetens gränser: en studie om 1900-talets mentalhygieniska diskurser (Kap. 3 Ordning och hälsa, s. 37-54). Diss. Stockholm: Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.
- Rogers, A. & Pilgrim, D. (2014). *A sociology of mental health and illness*. (5th ed.) Maidenhead: Open University Press. (Valda delar)
- Tew, J., Ramon, S., Slade, M., Bird, V., Melton, J. & Le Boutillier (2012). Social Factors and Recovery from Mental Health Difficulties: A Review of the Evidence. *The British Journal of Social Work*, 42, 443-460.
- Topor, A. (2010). Medikaliseringen av det psykosociala fältet. Om en kunskapssammanställning från Socialstyrelsen, IMS, *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 17, 67 – 81.
- Topor, A. (2010). Kunskapens makt och maktens kunskap. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 17, 3-4, 326-329.

Topor, A. (2014). Socialpsykiatri – i gränstrakten mellan medicin och socialt arbete. I U. Pettersson (red.) Tre decennier med socialtjänstlagen – Utopi, vision, verklighet. Malmö: Gleerups.

Topor, A., Andersson, G., Denhov, A., Holmqvist, S., Mattsson, M., Stefansson, C-G. & Bülow, P. (2014). Psychosis and poverty: Coping with poverty and severe mental illness in everyday life. *Psychosis-Psychological Social And Integrative Approaches*, 6(2), 117-127.. DOI: 10.1080/17522439.2013.790070

Von Braun, T. (2013). Therapists' narratives of therapeutic relationships in the treatment of drug-dependent patients. *Substance Use & Misuse*. 48(13):1416-1433

Termin 2;

Hollander och Alexius, Juridik och rättsvetenskap i socialt arbete. Kap.1-3 och kap 6-11.

Eneroth, E. (red.) (2014). Juridik för socialt arbete. (2. uppl.) Malmö: Gleerup.

Socialstyrelsen: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, s. 72-76, s.321-341, s. 345-348, s.133-235 och s.378-450.

Warnling-Nerep, W. (2012). En introduktion till förvaltningsrätten. Johanneshov: TPB.

Clevesköld, L & Thunved, A. Sekretess – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, s. 261-294.

"Etik i socialt arbete. Etisk kod för socialarbetare" utgiven år 2015 av Akademikerförbundet SSR (finns som PDF-fil på internet).

Tärnfalk, M. Professionella yttranden: en introduktion till socialt arbete med unga lagöverträdare.

Andersson, J. (2009), ”Folkhemsnostalgins samhälle” i boken När framtiden redan hänt: socialdemokratien och folkhemsnostalgien, Stockholm: Ordfront. (Tillkommen litteratur - finns på Mondo)

Axelsson, T (2010), Att lära sig välfärdsstatens normer. Från storslagna visioner till professionell bedömning - Om barndom, utbildning och styrning. s. s 43-60

Johansson, H. (2008). Socialpolitiska klassiker. Malmö: Liber. (Valda delar)

Korpi, W. & Palme, J. (1999) ”Robin Hood, Matteus eller strikt likhet? En jämförande studie av välfärdsstatens institutioner och strategier för att minska ojämlikhet och fattigdom i västländerna”, *Sociologisk Forskning*, Vol. 36, No. 1, TEMA VÄLFÄRDSSAMHÄLLET (1999), pp. 53-92.

Nygård, M. (2013) Socialpolitik i Norden. En introduktion. Lund: Studentlitteratur. (kap 2, 4,6,8,9)

Qvarsell, Roger. (2003) ”CSA och socialpolitiken kring sekelskiftet 1900”. *Socialvetenskaplig Tidsskrift*. Årgång 10, Nr. 2-3.

Rose, N. (1993) Government, authority and expertise in advanced liberalism, *Economy and Society*, 22:3, 283-299

Sellers, J. M. & Lidström, A. (2007) "Decentralization, Local Government, and the Welfare State", *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, Vol. 20, No. 4, October 2007 (pp. 609–632). (Finns på Mondo)

Bengtsson, H. & Melke, A. (2014). *Vår offentliga förvaltning*. Malmö: Gleerups. (60 s.)

Berg, L. & Spehar, A. (red.) (2011). *EU och välfärdens Europa: familj, arbetsmarknad, migration*. Malmö: Liber.

Byström, M. & Frohnert, P. (2017). *Invandringens historia – från "folkhemmet" till dagens Sverige*. Stockholm: DELMI. (130 s.)

Evertsson, M. & Magnusson, C. (red.) (2014). *Ojämlighetens dimensioner: uppväxtvillkor, arbete och hälsa i Sverige*. Stockholm: Liber.

Ferrarini, T., Nelson, K., Palme, J. & Sjöberg, O. (2010). *Sveriges socialförsäkringar i jämförande perspektiv. En institutionell analys av sjuk-, arbetsskade- och arbetslöshetsförsäkringarna i 18 OECD-länder 1930 till 2010*. Stockholm: Parlamentariska socialförsäkringsutredningen.

Salonen, T. (2014). *Socialt arbete och ekonomisk utsatthet ur ett strukturellt samhällsperspektiv*. Ur P. Lalander och B. Svensson (red.) *Perspektiv på social utsatthet*. Lund: Studentlitteratur.

Swärd, H. (red.) (2017). *Den kantstödda välfärden*. Lund: Studentlitteratur.

Stensöta, H. (2013) "Gräsrotsbyråkrati i förändring" i Vifell, Å. C. & Ivarsson Westerberg, A. (red.), *I det offentliga tjänsten : nya förutsättningar för tjänstemannarollen*. Malmö: Gleerups.

Swärd, H., Edebalk, P.G. & Wadensjö, E. (red.) (2013). *Vägar till välfärd: idéer, inspiratörer, kontroverser, perspektiv*. Stockholm: Liber. (Valda delar)

Thorén, K.H. (2008). "Activation policy in action": a street-level study of social assistance in the Swedish welfare state. Kap 2: Theoretical Background and Literature Review. Diss. Chicago: University of Chicago, 2008. Växjö. (Finns på Mondo)

Ulmanen, P. (2015). *Omsorgens pris i åtstramningstid: anhörigomsorg för äldre ur ett könsperspektiv*. Kapitel: Teoretiska perspektiv på välfärdsstatens betydelse för relationen mellan omsorgsgivande, förvärvsarbete och försörjning. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2015. Stockholm

Myrdal, A. & Myrdal, G. (1997 [1934]). *Kris i befolkningsfrågan*. Nora: Nya Doxa
https://sv.wikisource.org/wiki/Kris_i_befolkningsfrågan_folkupplaga/6

Socialförsäkringsutredningen (2006) *Vad är försäkring? Samtal om socialförsäkringarna*. Nr 1

Termin 3;

Andersson & Hedman (2016) *Economic decline and residential segregation: a Swedish study with focus on Malmö*. *Urban Geography*. February 2016.

DOI: 10.1080/02723638.2015.1133993

- Bryman, A. (2011). Samhällsvetenskapliga metoder (2a rev. uppl.). Malmö: Liber. (kap 1. s 20-46, 26 sid).
- Egelund, T. & Böcker Jacobsen, T. (2006). Behandlingsbegrebet i socialt arbete. I T. Egelund & T. Böcker Jacobsen (red.). *Behandling i socialt arbete*. København: Hans Reitzel. (13 sid).
- Holm Ivarsson, B., Ortiz, L. & Wirbing, P. (2013). *Motiverande samtal: praktisk handbok för socialt arbete*. Stockholm: Gothia.
- Jönson, H. & Harnett, T. (2015). *Socialt arbete med äldre*. Stockholm: Natur & Kultur. (Kap 1-5, 75 sid).
- Lindqvist, R. (2012). *Funktionshindrade i välfärdssamhället*. (3., [aktualiserade] uppl.) Malmö: Gleerup. (Kap 1-3, 82 sid)
- Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur & kultur.
- Bassani C. (2007) Five dimensions of social capital theory as they pertain to youth studies. *Journal of Youth studies*, Vol 10, Nr 21, pp 17-34
- Grell, P, Ahmadi, N & Blom, B. (2013). Hur inverkar organisationsstrukturen på socialtjänstens klientarbete? - en sammanfattning av kunskapsläget. *Socialvetenskaplig tidskrift* nr 3-4 s 222-240.
- Agnes Borén En socialarbetares betraktelser: vi tycker vårt jobb är viktigt.
- Nadan, Y, Rethinking 'cultural competence' in international social work. *International Social Work*, 2017, vol. 60 (1) pp74-83.
- Bringlöv, Å. (2016) Varför kommer de tillbaka? Missbruksvård för personer med komplexa behov – analys av Mångbesökarkartläggningar i sex län. FoU Södertörns skriftserie nr. 145/16
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2.,(rev.) uppl.). Malmö: Liber. (Kapitel 3 samt 15-21).
- Hjerm, M., Lindgren, S. & Nilsson, M. (Senaste upplagan). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerup. (kap. 1-5).
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur. (kap. 1-11, 15-16)
- Oscarsson, L. (2006). Evidenskravet och socialt arbete : skiss till en strategi för forskning och praktik. *Socionomen* nr 4, s 31-35.
- Lewis-Beck, M. S., Bryman, A. & Liao, T. F. (red.) (2007). *The SAGE encyclopedia of social science research methods* [Elektronisk resurs]. Thousand Oaks, Calif.: Sage (via SU:s nät)

- Månsson, S-A. (2003). Att förstå sociala insatsers värde. *Nordisk socialt arbeid*, 2, 73-80
- Hänninen, V. & Koski-Jännes, A. (1999). Narratives of recovery from addictive behaviours. *Addiction*, 94(12), 1837-1848.
- Skoog, V. (2013). Barns upplevelser av instabil samhällsvård. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 35-52.
- Smith, Y. (2014). Making clinical decisions when 'behavior has meaning': An ethnographic study of expertise in a residential treatment center for children and adolescents. *Qualitative Social Work* 13(1), 8-25.
- Almquist, Y., Ashir, S. & Brännström, L. A guide to quantitative methods. Stockholm: CHES, Stockholm University American Statistical Association (senaste upplagan). Ethical Guidelines for Statistical Practice.
- Bergmark, A. & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, Vol. 13, s. 99-113
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (rev.uppl.). Malmö: Liber.
- Lewis-Beck, M. S., Bryman, A. & Liao, T. F. (red.) (2007). *The SAGE encyclopedia of social science research methods* [Elektronisk resurs via SUB]. Thousand Oaks, Calif.: Sage
- Rosenthal, J. (2011). *Statistics and data interpretation for social work* (SUB elektronisk resurs). New York: Springer Publishing Company.
- Schlonsky, A. & Gibbs, L. (2004). Will the real evidence-practice please stand up: Teaching the process of evidence-practice to the helping professions. *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 4(2). (s.137-153).
- Ferguson, D.M. & Boden, J.M. (2008). Cannabis use and later life outcomes. *Addiction*, 103, 969-976.
- Fuhr, D.C. & Gmel, G. (2011). What is alcohol per capita consumption of adults telling us about drinking and smoking among adolescents? A population-based study across 68 countries. *Alcohol and Alcoholism*, 46 (1), 88-92.
- Hansson, K., & Olsson, M. (2012). Effects of multidimensional treatment foster care (MTFC): results from a RCT study in Sweden. *Children and Youth Services Review*, 34, 1929-1936.
- Sallnäs, M., Wiklund, S. & Lagerlöf, H. (2012). Welfare resources among children in care. *European Journal of Social Work*, 15, 467-483.
- Vinnerljung, B., Brännström, L., & Hjern, A. (2015). Disability pension among adult former child welfare clients: A Swedish national cohort study. *Children and Youth Services Review*, 56, 169-176
- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2011). Samhällsvetenskapliga metoder (kap 1. s 20-46). Malmö: Liber.

Purdue OWL (2015). Reference List: Electronic Sources (Web Publications) [Elektronisk resurs]. Tillgänglig på <https://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/10/>

Johansson, E. & Svensson, K. (2005) Theory in social work: some reflections on understanding and explaining interventions. *European Journal of Social Work*. 8(4): 419-433

Rubin, A. (2012). *Statistics for evidence-based practice and evaluation*. Third edition

Termin 4;

Babor, T. (2010) Alkohol: Ingen vanlig handelsvara – en sammanfattning av den andra utgåvan. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 27, 107-125.

Bergmark, A., Bergmark, Å. & Lundström, T. (2011) Evidensbaserat socialt arbete. Teori, kritik, praktik. Stockholm: Natur & Kultur. (kapitel 4: 1, s. 75-95 och kapitel 1).

Bernhardsson, J. (2015) Normalitetens gränser. En fokusgruppsstudie om alkoholkultur(er), genus- och åldersskapande. Akademisk avhandling, Centrum för Socialvetenskaplig Alkohol- och Drogforskning (SoRAD) nr.12. (Kapitel 5)

Fingarette, H. (1988) *Heavy Drinking. The Myth of Alcoholism as a Disease*. Berkeley: University of California Press.

FORSA (2009) Missbruk och behandling. Gamla problem – nya lösningar? Socialtjänstforum – ett möte mellan forskning och socialtjänst.

Gunnarsson, E. (2013) Alkoholmissbruk och självbestämmande – en kartläggning av den svenska hemtjänstens förutsättningar att arbeta med äldre personer med alkoholproblem. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 30, 227-242.

Haines, R., Johnson, J., Carter, C. & Arora, K. (2009) “I couldn’t say, I’m not a girl” – Adolescents talk about gender and marijuana use. *Social Science & Medicine*, 68, 2029-2036.

Järvinen, M. (2008) Approaches to methadone treatment: harm reduction in theory and practice. *Sociology of Health & Illness*, 30, 975-991.

Jönsson, H. (2013) We will be different! Ageism and the temporal construction of old age. *The Gerontologist Advance Access*, 53, 198-204.

Kalant, H. (2010) Drug classification: science, politics, both or neither? *Addiction*, 105, 1146-1149.

Karlsson, T. (2008) Finlands, Norges och Sveriges alkoholpolitiska linjedragningar sedan ”ödesåret” 2004. *Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift*, 25, 205-222.

Kelfve, S. et al (2014) Increased alcohol use over the past 20 years among the oldest old in Sweden. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 31, 245-260.

Månsson, J. & Ekendahl, M. (2015) Protecting Prohibition The Role of Swedish Information Symposia in Keeping Cannabis a High-Profile Problem. *Contemporary Drug Problems*, 42, 209-225.

Oscarsson, L. (2011) Missbruket, Kunskapen, Vården. Missbruksutredningens forskningsbilaga, kapitel 2 (s.15-50).

Skogens, L. (2012) ASI i retorik och praktik. *Socionomens Forskningssupplement*, 32, 34-42.

Socialstyrelsen (2015) Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Finns att ladda ner på socialstyrelsens hemsida: www.socialstyrelsen.se. (valda delar om ca 10-15 sidor). (s. 85-87, 357, 363, 383-386, 394-395, 402, 446-447)

Tryggvesson, K. (2012) ”Sprutbyte – visst bara de slutar med droger”. Svenska myndigheters och politikers hantering av rena sprutor till narkomaner. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 29, 512-540.

von Greiff, N. & Skogens, L. (2012) Förändringsprocesser i samband med missbruksbehandling – vilka faktorer beskriver klienter som viktiga för att initiera och bibehålla positiva förändringar? *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 29, 195-209.

Alm, S., Bäckman, O., Gavanas, A. & Kumlin, J. (2010). Utsatthetens olika ansikten. Begreppsöversikt och analys. Institutet för Framtidsstudier, 2010:13.

Bergmark, Å., Bäckman, O., & Minas, R. (2013). Väger ur socialbidrag? Om socialtjänstens insatser och det ekonomiska biståndets varaktighet. Rapport i socialt arbete, 143. Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för socialt arbete.

[Dahlberg](#), M., [Mörk](#), E. & Thorén, K. (2013). Jobbtorg Stockholm – resultat från en enkätundersökning, IFAU Rapport 2013:21. Uppsala: IFAU.

Grell, P., Ahmadi, N., Blom, B. (2013) Hur inverkar organisationsstrukturen på socialtjänstens klientarbete? – en sammanfattning av kunskapsläget. *Socialvetenskaplig tidskrift*, (3-4): 222-240

Gunnarsson, E. (2002). The vulnerable life course: poverty and social assistance among middle-aged and older women. *Ageing and Society*, 22(6), 709-728.

Kullberg, C. & Fäldt, J. (2008). Gender differences in social workers' assessments and help-giving strategies towards single parents, *European Journal of Social Work*, 11(4), 445-458.

Obućina, O (2014) Paths into and out of poverty among immigrants in Sweden. *Acta Sociologica* 57(1): 5 - 23

Nybom, J. (2014). Vilket resultat har socialtjänstens aktivering av socialbidragstagare?. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 21(1), 24-46.

Rauhut, D. (2006). Den besvärliga fattigdomen. Almqvist & Wiksell International.

Rissanen, S., & Ylinen, S. (2014). Elderly poverty: risks and experiences—a literature review. *Nordic Social Work Research*, 4(2), 144-157.

Stranz, H. (2007). Utrymme för variation: om prövning av socialbidrag (diss.). Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för socialt arbete.

Thorén, K. (2012). Arbetsmarknadspolitik i kommunerna, Del 2 Kunskapsöversikt, Rapporter från riksdagen 2011/12: RFR 15.

Unicef (2014). I välfärdens utkant. Om ensamstående mödrar med socialbidrag och deras barn. Stockholm: Unicef.

Socialstyrelsen (2013). Ekonomiskt bistånd. Handbok för socialtjänsten. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2018). Betydelsen av socialtjänstens organisering och ärendebelastning för kvaliteten i verksamheten. En kunskapsammanställning. Stockholm: Socialstyrelsen.

Andersson, I. L. & Öberg, P. (red.) (2012) Jämlik ålderdom? I samtiden och framtiden. Stockholm: Liber.

Hydén, L-C. & Hellström, I. (red.) (2016) Att leva med demens. 1. uppl. Malmö: Gleerups.

Gunnarsson, E. & Szebehely, M. (red.) (senaste upplagan) Genus i omsorgens vardag. Malmö: Gleerup.

Ineland, J., Molin, M. & Sauer, L. (senaste upplagan) Utvecklingsstörning, samhälle och välfärd. Malmö: Gleerup.

Johansson, S. & Taghizadeh Larsson, A. (red.) (2016) Förändringsperspektiv på äldreomsorg: att leva som andra. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Kulick, D. (2015) When Privacy and Secrecy Collapse into One Another, Bad Things Can Happen. Current Anthropology Volume 56, Supplement 12, pp 241-50.

Lindqvist, R. (senaste upplagan) Funktionshindrade i välfärdssamhället. Malmö: Gleerups. (Kapitel 4-8).

Socialstyrelsen (senaste upplagan) Att ge ordet och lämna plats. Vägledning om brukarinflytande inom socialtjänst, psykiatri och missbruks- och beroendevård. www.socialstyrelsen.se.

Socialstyrelsen (senaste upplagan) Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Lägesrapport. www.socialstyrelsen.se.

Socialstyrelsen (senaste upplagan) Vård och omsorg om äldre. Lägesrapport. www.socialstyrelsen.se.

Socialstyrelsen (senaste upplagan) Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. www.socialstyrelsen.se.

SOSFS 2014:5 Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS. www.socialstyrelsen.se.

Andersson, G. (2016). Uppföljning av ett haveri i social barnavård. Research Reports in Social Work, nr 2016:5. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

Elmeroth, E. & Häge, J. (2016). Flyktens barn. Lund: Studentlitteratur. Kap 4-6

Forsberg, G. & Wallmark, J. (senaste upplagan). Nätverksboken – om mötets möjligheter. Stockholm: Liber. Kap 1-3

Lundström, T. & Leviner, P. (2017). Tvångsvård av barn och unga - rättigheter, gränzoner och utmaningar. Stockholm: Wolters Kluwer. Kap 1,5-8.

Maskrosbarn (2016). Jag är bara en påse pengar. En rapport från Maskrosbarn om ungdomars upplevelse av insatser från socialtjänsten. Stockholm. Tillgänglig via länk:
<http://www.maskrosbarn.org/offentlig-sektor/rapporten-jag-ar-bara-en-pase-med-pengar/>

Ponnert, L. (Red.) (2015). Utredningsarbete i den sociala barnvården. Malmö: Gleerups. Kap 1,2,7

Övereeide, H. (2010). Samtal med barn: metodiska samtal med barn i svåra livssituationer. Lund: Studentlitteratur.

Socialstyrelsen (2015a) Grundbok i BBIC – Barns behov i centrum. Stockholm: Socialstyrelsen. S. 1-68 + 82-84

Socialstyrelsen (2015b) Metodstöd för BBIC – Barns behov i centrum. Stockholm: Socialstyrelsen. S. 13, 54-56

Termin 5;

Andesen, T. (2011) Reflekterande processer: samtal och samtal om samtalen. Lund: Studentlitteratur

Christoffersen, S, A. (2007) Professionsetik. Malmö: Gleerups

Herz, M. & Johansson, T. (2015). Det professionella mötet. En grundbok. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, K. Johansson, E. & Laanemets, L. (2008) Handlingsutrymme : utmaningar i socialt arbete. Stockholm : Natur & kultur

Blennerger, E. & Brytting, T. (red.) (2015). Chef i omsorgen – vardag, forskning, etik. Stockholm: Gothia.

Healy, K. (2014). Social Work. Theories in Context. Creating Framework for Practice. Hampshire & New York: Palgrave Macmillan.

Pettersson, U. (red.).(2013). Etik och socialtjänst: om förutsättningar för det sociala arbetets etik. Fjärde omarb. uppl. Stockholm: Gothia förlag.

Olsson, E. (2008). Emotioner i arbete: en studie av vårdarbetares upplevelser av arbetsmiljö och arbetsvillkor. Diss. Karlstad : Karlstads universitet,

Termin 6;

Almquist, Y., Ashir & Brännström, L. (u.å.). A Guide to Quantitative Methods; <http://www.chess.su.se/education/a-guide-to-quantitative-methods-1.173478> Stockholm: CHESS

- Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.) (2015) Handbok i kvalitativa metoder. Malmö: Liber.
- Braun, Virginia & Victoria Clarke (2006). 'Using Thematic Analysis in Psychology', *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, 77-101
- Böhm, Andreas (2004). 'Theoretical Coding: Text Analysis in Grounded Theory', in U. Flick, E. Kardoff & O. Steinke (eds.), *A Companion to Qualitative Analysis*. London: Sage: 270-275.
- Christensen A-D. & Jensen, S.Q. (2012). *Doing Intersectional Analysis: Methodological Implications for Qualitative Research*. *NORA*, 20(2), 109-125.
- Gray, P.S.; Williamsson, J.B.; Karp, D.A. & Dalphin, J.R. (2007). *The Research Imagination. An introduction to qualitative and quantitative methods*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jacobsen, D.I. (2012). *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Kjellbom, P. & Alexius, K. (2011). *Socialrättsliga principer vid risk för vräkning. Finns det i Sverige en rätt till bonde, bostad eller ett hem?* *Juridisk Tidskrift*, 2011/12(2): 273-298.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Spierings, Niels (2012). *The inclusion of quantitative techniques and diversity in the mainstream of feminist research*, *European Journal of Women's Studies*, 19(3): 331–347
- Brown, S. M., Begun, S., Bender, K., Ferguson, K. M., & Thompson, S. J. (2015). *An exploratory factor analysis of coping styles and relationship to depression among a sample of homeless youth*. *Community mental health journal*, 51(7), 818-827.
- Conry, M. C., Morgan, K., Curry, P., McGee, H., Harrington, J., Ward, M., & Shelley, E. (2011). *The clustering of health behaviours in Ireland and their relationship with mental health, self-rated health and quality of life*. *BMC Public Health*, 11(1), 692.
- Norusis, M. (2011). *Cluster Analysis*. Chapter 16 in *IBM SPSS Statistics 19 Guide to Data Analysis*.
- Arksey, H. & L. O'Malley (2005) 'Scoping Studies: Towards a Methodological Framework', *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19-32.
- Bildtgård, T. & Tielman, S. (2008). *Hur man gör litteraturöversikter*. Institutionen för socialt arbete - Socialhögskolan. Stockholms universitet .
- Bourdieu, Pierre (1996). 'Understanding'. *Theory, Culture & Society*, 13(2), 17-37
- Colquhoun, H.L. et al (2014) 'Scoping Reviews: Time for Clarity in Definition, Methods, and Reporting', *Journal of Clinical Epidemiology*, 67, 1291-1294.
- Fowler, Bridget (1996). 'An Introduction to Bourdieu's Understanding', *Theory, Culture & Society*, 13(2), 1- 16.

Hollander, A. & Alexius Borgström, K. (2009). Juridik och rättsvetenskap i socialt arbete. Lund: Studentlitteratur

Rogers, Justin (2012). 'Anti-Oppressive Social Work Research', *Social Work Education*, 866-879 (finns på Mondo) Thomassen, M. (2007). Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion till vetenskapsteori. Malmö: Gleerups

Vetenskapsrådet. (2011). God Forsknings sed. Vetenskapsrådets rapportserie 1:2011. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Litteratur som vi inte har kunnat få tag på;

Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (senaste upplagan). Klassisk och modern samhällsteori. Lund: Studentlitteratur.

Hedenius, Anna, Björk, Sofia. & Shmulyar Green, Oksana (senaste upplagan). Feministiskt tänkande och sociologi: teorier, begrepp och tillämpningar. Lund: Studentlitteratur.

Bengtsson, H. & Melke, A. (2014). Vår offentliga förvaltning: samverkan i välfärdspolitiken. (1. uppl.) Malmö: Gleerup.

Thorén, K. (2012). Arbetsmarknadspolitik i kommunerna, Del 2 Kunskapsöversikt, Rapporter från riksdagen 2011/12: RFR 15.

Thomassen, M. (2007). Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion till vetenskapsteori. Malmö: Gleerups.

Yin, R.K. (2007). Fallstudier: Design och genomförande. Malmö: Liber.

Jacobsen, D.I. (2012). Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 3

Utvidgad tabell över benämningar av offer, gärningsman och våldet.

	Broberg "Heder" 182-183	Broberg s.357-388	Sjöblom i Höjer et al. "Heder" s.136-137	Andersson i Höjer & Sallnäs s.106-108	Laantemetal "Heder" s.170-177	Laanemetal s.169-182	Meuwisse & Swärd -Wikström- "Heder" s.331-333	Meuwisse & Swärd Hyden s.303-319	Ekström s.51-66	Andersson & Sallnäs "Heder" s.20	Andersson & Sallnäs i Höjer et al. s.13-27	Mattsson "Heder" s.141-145	Mattsson s.141-145	*Fahlgren s.99	*Ghah-dini s.42	*Elia-ssi s.559-568	*Socialstyrelsen s.41
Endast Offer																	
Barn		127		12			1			1	6	1					
Kvinnor/flickor	2	4	1		8	1	1	1	95			1					
Invandrar- ekvinnor/flickor			1									3		4			
Svenska kvinnor						1											
Förälder/partner											1						
Namn /honne /Hon/familjem edlem	5	5	2	10				37									1
Offret/väldsoffret								3	2								
Pojkar/män/ man	1		1		7				1								
Gruppen Unga, Invandrargrup per/folk från andra kulturer			6														5
Klientgrupp/ brukare					2												1
Total	8	136	11	22	0	17	3	40	2	97	1	7	3	4	0	0	7
Endast																	
Gärningsman																	
Förälder/partner/han/vårdnadshavare		38	3	6													
Män /man					4			8	20								
Kvinnor					1							1					
Familj/kollektiv/släkt	15		1											1			
Förövaren/ gärningsmannen			2						6								
Invandramän annan											2		8	1		1	
Total	15	35	6	6	0	5	0	8	26	0	2	8	2	1	1	1	0

Bilaga 4

Förekommande variationer av ord och meningar använda i Bilaga 3 samt tabellerna 2-5

<p>Endast offer Hederskontext</p> <p>Pojkar män/Män/ man/Kvinna/ Flickor/ kvinnor/ Kvinnor unga och barn/ Gruppen unga/Unga/ Invandrarkvinnor/ Flickor med invandrabakgrund/ Grupper/ Invandrargrupper/ folkgrupper Famijmedlem Namn /Hon/han/ Individen/Ungdomen Klientgruppen/ Brukare</p>	<p>Endast gärningsman Hederskontext</p> <p>Familj/ invandrarfamiljen/ anhöriga/Utvidgade familjen/ Kollektivet/Släkt/ Vårdnadshavaren/ Förälder Förövaren/ Gärningsmannen Invandarmän/ Muslim men/Arabic men</p>	<p>Struktur som orsak Hederskontext</p> <p>Hedersrelaterad kultur/kultur/ Hedersrelaterad problematik/ Hedersrelaterade frågor Hierarkisk familjestruktur/ Patriarkal familjestruktur/ Familjer som patriarkala och döttrar som offer/ Kvinnors underordning/ Mäns prestige/ Hemmiljö- Muslim masculinity Mäns investering i kulturella traditioner Etnicitet och kön/ Köns grundat förtryck/ Könsförtryck</p>	<p>Endast våldet Hederskontext</p> <p>Så kallat hedersrelaterat våld/Hedersrelaterat våld/ Hedersvåld/hedersmord/ Hedersrelaterat våld och förtryck/ Hedersrelaterad problematik Våld/abuse/Övergrepp/ Förtryck/Psykisk och fysisk misshandel/ Gender based violence Våld i nära relation</p>
<p>Endast offer Våldskontext</p> <p>Barn/Kvinna/Kvinnor och barn/Svenska kvinnor/ Förälder/ Partner- Namn/Henne/hon Offret/Våldsoffer</p>	<p>Endast gärningsman Våldskontext</p> <p>Förälder/Partner/ Styvför/Han Män/Man/ Swedish men/ män som förövare/kvinnor den</p>	<p>Struktur som orsak Våldskontext</p> <p>Patriarkat/ Mäns överordning/ Kvinnors underordning/ Maktstruktur/ Positionsbestämning ar</p>	<p>Endast våldet Våldskontext</p> <p>Misshandel/ Våld och förtryck / Våld i nära relation /Våldsrelation/ Sexuella övergrepp Utsatt för våld/ Våldsutsattheten/ Vanvård och övergrepp/Vanligt våld</p>

<p>Våld med offer Hederskontext</p> <p>Kvinnoförtryckande/ Barnmisshandel/Barn och kvinnomisshandel/ Döda och misshandlade kvinnor Unga och barn/Våld mot kvinnor/Våld mot invandrarkvinnor/ Protect women from gender based violence/ Protect children from abuse/Man offer för hedersrelaterat våld Ungdomen, misslyckad kontroll av sexualitet/ Utsatta livssituationer för specifika individer och grupper/ Kontroll av individens beteende</p>	<p>Våld och gärningsman Hederskontext</p> <p>Annat våld i familj och släktskapsrelationer/ Familjeproblem/ Så kallade hedersbrott av familj släkt Men commit genderbased violence in name of culture/Men and gender based violence Arabic men abused wife/ Våldsamma fäder/Mannen som våldsam och förtryckande</p>	<p>Offer med gärningsman Hederskontext</p> <p>Flickor som skyddas från sina familjer</p>	<p>Våld gärningsman och offer Hederskontext</p> <p>Flickor som skyddas mot sina familjer/ Anhörigas kontroll av unga flickor med våld Muslim men assumed to use violence against women/Mäns våld mot kvinnor Mäns våld mot barn/Mäns våld mot kvinnor och barn</p>
<p>Våld med offer Våldskontext</p> <p>Barnmisshandel/Barn som far illa/uUtsatta barn/Barns förhållanden Slog henne/Våld mot kvinnor/ Kvinnomisshandel/ Misshandel mot kvinnor/ Våld som kvinnor utsätts för/ Våldsutsatta kvinnor/ Våld mot partner</p>	<p>Våld med gärningsman Våldskontext</p> <p>Mäns våld/ Mannens våldsbruk/ Svenska mannen som misshandlar/ Svenska män som potentiella våldsutövare/ Män som utövar våld/ Kvinnor som utövat våld</p>		<p>Våld med gärningsman och offer Våldskontext</p> <p>Mäns våld mot kvinnor/Man som utsatt kvinna för våld/Svenska män som misshandlar sin partner/Mäns våld mot barn</p>